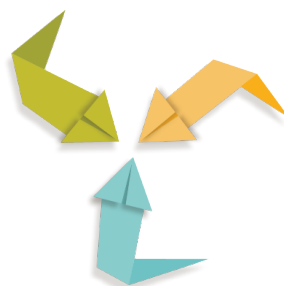

Brussel

Gent

Antwerpen

Stadslabo voor kinderen en jongeren

Jaarverslag Straathoekwerk 2014

Inhoud

Inleiding.....	3
Straathoekwerk.....	4
Een korte terugblik op een minder recent verleden.....	4
In cijfers	5
... en in verhalen	7
Straathoekwerk als werkvorm: enkele basisbegrippen	7
Administratie & Financiën	14
Gezondheid.....	18
Tewerkstelling.....	21
Verblijf.....	23
Huisvesting.....	26
Justitie	27
Onderwijs	29
Tot slot	30
Competentietrajecten: groepswerk.....	32
Werking Papenvest, site Vijf Blokken	32
Intergenerationeel Animatieproject	32
Yota: participatie & meisjeswerking.....	32
Het klusjesproject "Springplank aan de Zenne"	33
Ik help mijn burens	34
St. Rémi - Maritime	34
Overkoepelende projecten Groepswerk	36
Assist Animator.....	36
Dublin: survival in the City	36
Individuele trajecten	36
Brussels Cup	36
Signaalwerk	38
Dringende medische hulp	38
Zinnige detentie	38
Jeugdwerkloosheid	38
Schooluitval	39
Leeggoed	39
Samenwerkingspartners (alook een kleine dank u)	41
De toekomst	42

Inleiding

Het is de laatste dag van de Ramadan, en ik leg de laatste hand aan een tekst die volgens mijn agenda eigenlijk lang voor het begin van de vastenmaand af had moeten zijn. Het zou niet zo moeilijk moeten zijn, een jaarverslag. Enkele feiten en cijfers uit 2014, een vooruitblik op 2015, en daarmee basta. Deze tekst is echter de neerslag van een zoektocht naar hoe een bepaalde realiteit toch het best kan weergegeven worden. Een realiteit die zich moeilijk in cijfers alleen laat vatten. Ik haal me twee jongeren voor de geest waar we in 2014 mee gewerkt hebben. Het enige wat hen bindt zijn hun postcode en hun straathoekwerker. Voorts kennen ze elkaar niet. Hoewel ze beiden problemen hebben, staan de oplossingen, als die er al zijn, mijlenver uiteen. Hun verhalen vercijferen steriliseert de complexiteit van de realiteit: onze jongeren en ons werk worden nietszeggende cijfers waar weinig tot geen resultaat in te bespeuren valt. Het doet geen eer aan de werkvorm, de realiteit van de jongeren, en het roept vragen op bij hen die minder bekend zijn met de methodiek en haar context. "Wat doen jullie eigenlijk?", "Waar gaan deze cijfers van uit?", maar vooral "Haalt jullie aanpak uit?".

We zien de inspanningen die onze jongeren leveren, of soms niet, en we zien de impact van ons werk, maar dat maakt het niet altijd even makkelijk om dit te meten, laat staan om dit correct weer te geven. Daarom willen we u als lezer meenemen, aan de hand van anekdotische verhalen en beschouwingen van de werkers zelf, in een wereld waar we dagdagelijks mee geconfronteerd worden. Een wereld waarin we meeleven met elk succes en elke tegenslag, maar waar we altijd een beetje buitenstaander blijven. Een wereld die getypeerd wordt door veel proberen vooraleer er van een succes kan gesproken worden. Een wereld waar tegenslagen komen uit ongeluk, uit wanhoop, door kafkaïaanse administraties, omwille van "het niet begrijpen wat er ons eigenlijk allemaal overkomt" of door het daaruit resulterend "je m'en foutisme". De verhalen dienen enerzijds als illustratie van de methodieken binnen de werkvorm, als aanvulling op enkele algemene cijfers maar ook als beschrijving van de drempels en problematieken die een realiteit zijn voor een significant deel van de Brusselse bevolking. De verhalen die we vertellen zijn reëel, de namen vervalst. Natuurlijk om de anonimiteit te garanderen, maar ook om situaties van culturele connotaties te ontdoen, en ze in menselijk perspectief te plaatsen.

Tenslotte ijvert deze tekst om een brug te vormen tussen het verleden en de toekomst van onze werking. Het wil een weergave zijn van een proces van enkele jaren om de fundamenten te leggen voor de toekomst, na 2015, met een nieuwe convenant onder een nieuw beleidsplan.

We wensen u veel leesplezier, en hopen dat dit een interessante of toch leerrijke ervaring wordt,

Het straathoekwerkteam

Straathoekwerk

Een korte terugblik op een minder recent verleden

Sinds 2010, het jaar dat onze vorige convenant inging, is een deel van de werking significant veranderd. Zowel interne als externe factoren spelen daarin een rol. Intern leefde de vaststelling dat onze jongeren zeer moeilijk terecht konden bij andere diensten. Straathoekwerk, dat onder andere een brugfunctie moet vervullen tussen jongeren en bestaande diensten, werd daarmee deels ondermijnd. Daarom werd gekozen om te beginnen experimenteren met groeps- en signaalwerk. Groepswork, om een beter antwoord op maat te kunnen geven op vragen inzake vrije tijd, werk, opleiding,... Signaalwerk, om drempels te signaleren die het leven van onze jongeren soms overloos bemoeilijken. Deze experimenten werden decretaal verankerd in de convenant van 2011-2015.

Wat vijf jaar geleden experimenten waren, zijn nu volwaardige projecten binnen onze werking. Experimenten die met vallen en opstaan aanleiding hebben gegeven tot nieuwe projecten, nieuwe samenwerkingen, maar ook nieuwe vormen van samenwerking. Zowel de interne samenwerking met het vrijetijdsteam en het opleidingsteam is enorm toegenomen, ook buitenshuis zijn in de verschillende wijken lokale en vernieuwende samenwerkingsverbanden ontstaan. Ik denk hierbij aan onze werking aan de vijf blokken, waar individueel, welzijnsgericht straathoekwerk samengaat met allerlei buurtgerichte groepsprojecten: een intergenerationeel animatieproject, een klusjesproject, een participatietraject binnen het wijkcontract,... Dit gebeurt in samenwerking met een Sociaal Cohesiewerking, een sociale huisvestingsmaatschappij, een centre communautaire en een lokaal dienstencentrum. Ik denk ook aan ons nieuw project in de Maritiemwijk, waar een sporthal tot uitvalsbasis dient voor een vindplaatsgerichte jeugdwerker, en een straathoekwerker en een trajectbegeleidster van Mission Locale. Tenslotte denk ik ook aan Leeggoed: een collectief woonproject, een actieonderzoek naar alternatieven binnen een schijnbaar onoverkomelijke huisvestingscrisis, een experimentele samenwerking tussen enkele middenveldorganisaties en een sociale huisvestingsmaatschappij en zo veel meer. Ook voor eind 2015 wordt deze trend voortgezet met een nieuwe samenwerking op de site van ABBATOIR en een structureel tussenproject tussen het straathoekwerkteam en het opleidingsteam van JES, dit alles met middelen van het Youth Employment Initiative.

2010 was ook het jaar waarin we van start gingen met een nieuwe, verminderde enveloppe. Het noopte ons op zoek te gaan naar andere middelen. Subsidiebronnen die enerzijds een boost gaven aan onze veranderingsprocessen, maar die ook fundamentele vragen opwierpen over de eigenheid van straathoekwerk. Wat met onvoorwaardelijkheid? Teken we in op projecten met vooraf bepaalde resultaatsverbintenissen? Hoe omgaan met vrijwilligers? Hoe groepswork koppelen aan straathoekwerk? Wie heeft welke rol, en waar ligt de loyaliteit? Het werd een zoektocht naar versterking van de werking en de methodiek, zonder de eigenheid op te geven of de kracht uit te hollen. Uiteindelijk is de VGC-convenant verschoven van een hoofdbron van inkomsten, naar een basissubsidie, die evenwel versterking aan de hand van projecten mogelijk maakt.

Het resultaat, de werking zoals ze er vandaag staat, vindt zijn neerslag in deze tekst. Maar dat wil niet zeggen dat de werking stilstaat, ook 2014 stond in het teken van enkele grote veranderingen. Enerzijds gingen we in juni van start met een nieuwe werking in de Maritiemwijk, in Molenbeek, anderzijds koos onze Anderlechtse straathoekwerker voor een nieuwe uitdaging. Omwille van reeds lang ingeperkte middelen, was het niet mogelijk om haar te vervangen. Dit kwam er de facto op neer, dat er effectief

een eind kwam aan 14 jaar straathoekwerk in Kuregem. We hopen dit, onder andere door middel van de ESF-projectoproep Youth Employment Initiative, terug op te starten in 2015.

In cijfers

Dit alles heeft natuurlijk een grote impact op het bereik en de resultaten van het team. In de praktijk bereikten we in 2014 via individueel straathoekwerk 436 jongeren. Dit betreft 77 jongeren in de Maritiemwijk, waar we verder in deze tekst zullen op ingaan, en 363 jongeren in Historisch Molenbeek, Brussel-Centrum, Anneessens-Zenne en Kuregem. Wat de laatste categorie betreft, gaat dit over 164 nieuwe contacten, en 199 langdurige contacten. In het totaal gaat dit over 2780 individuele contacten op straat of op bureau.

Van deze contacten zien we dat ongeveer de helft tussen 18 en 30 jaar is (fig 1). Via individueel straat-hoekwerk blijven we slechts een minderheid aan minderjarigen bereiken: we bereiken hen veel meer via onze groepsgerichte projecten, vooral omdat dit meer aanbodgericht is. We bereiken ook 20 procent 35+ers: dit betreft ouders, sleutelfiguren, gezinsleden of mensen die op dat moment nergens anders terecht kunnen.

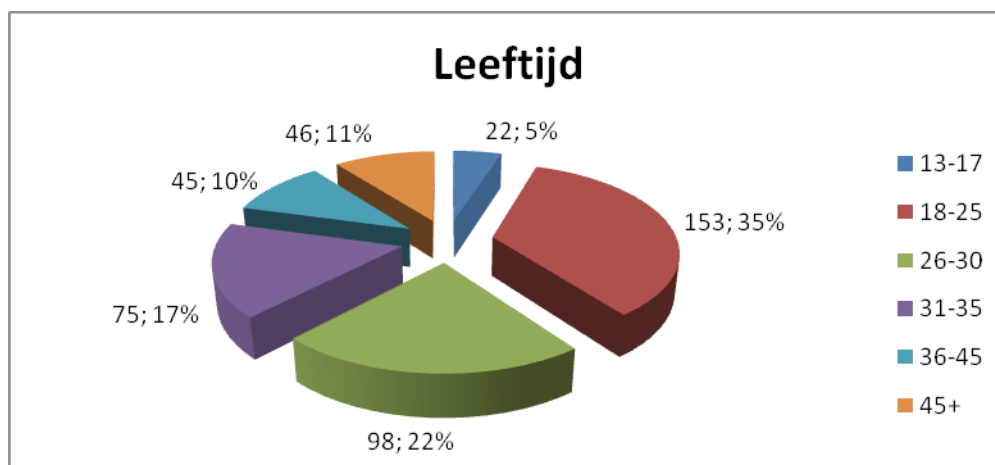

fig 1: leeftijd

Straathoekwerk blijft een levensbrede aangelegenheid: contacten gingen over administratie, verblijf, werk, emoties, relaties,... (fig 2). Veel begeleidingen omvatten ook een mix van verschillende van deze thema's. Toch zien we op onderstaande grafiek dat vragen rond tewerkstelling minstens een derde van de contacten bepalen, naast vragen rond financiën en administratie. We moeten toegeven dat deze categorieën veel in elkaar overlopen omdat vragen naar vorming of werk veelal gepaard gaan met schulden, en alle administratie die eraan vast zit. Ook in de categorie vorming en onderwijs, zit een zekere vermenging met arbeidsmarktgerichte vragen. Deze toenemende stijging in vraag is onlosmakelijk verbonden aan strengere controles, en een toenemende aandacht voor werk bij veel andere maatschappelijke instellingen, zoals het OCMW, de ziekenkas,... We besteden meer aandacht aan dit fenomeen verder in deze tekst. Financiën bedekt een lading thema's die we met grote bezorgdheid bij steeds meer contacten zien terugkomen: het betreft vragen rond collectieve schuldregeling, afbetalingsplannen,... Ook hier komen we later op terug.

We zien dat de zoektocht naar huisvesting, vragen rond verblijf en papieren, vragen rond psychische en lichamelijke gezondheid, en justitiële aangelegenheden zoals voorgaande jaren een redelijk aandeel van de contacten bepalen. Het betreft ook veel contacten die een begeleiding of een bezoek ter plaatse inhouden: meegaan naar potentiële appartementen of opvangcentra, bezoeken aan de gevangenis, de dokter, het ziekenhuis, het CLB of een andere sociale dienst.

Daarnaast hebben we de categorie opvoeding, relaties en gezin: dit betreft contacten waar we vooral een iets oudere doelgroep mee bereiken. Het gaat om begeleidingen inzake gezinsangelegenheden, maar ook begeleidingen van de ouders om hun leven op de rails te houden. Het betreft bezoeken met de ouders aan gesloten instellingen, regelingen rond bezoekrecht, maar ook begeleiding van kinderen naar school toe, of vragen rond familie of gezinssituaties. Tenslotte komen hier ook vragen rond seksualiteit en opvoeding in. Als laatste zien we de categorie "koetjes en kalfjes": het weer, een eerste contact op straat, mensen die al lang niet meer gezien zijn: het blijft een belangrijk en essentieel onderdeel van de werkvorm. Het is daarom indicatief dat het slechts een klein aandeel van de contacten inneemt: straathoekwerkers geven meer en meer aan dat ze soms van het ene probleem naar het ander hollen. Ze hebben het gevoel niet altijd meer de tijd te kunnen nemen om voldoende aandacht aan hun publiek te spenderen.

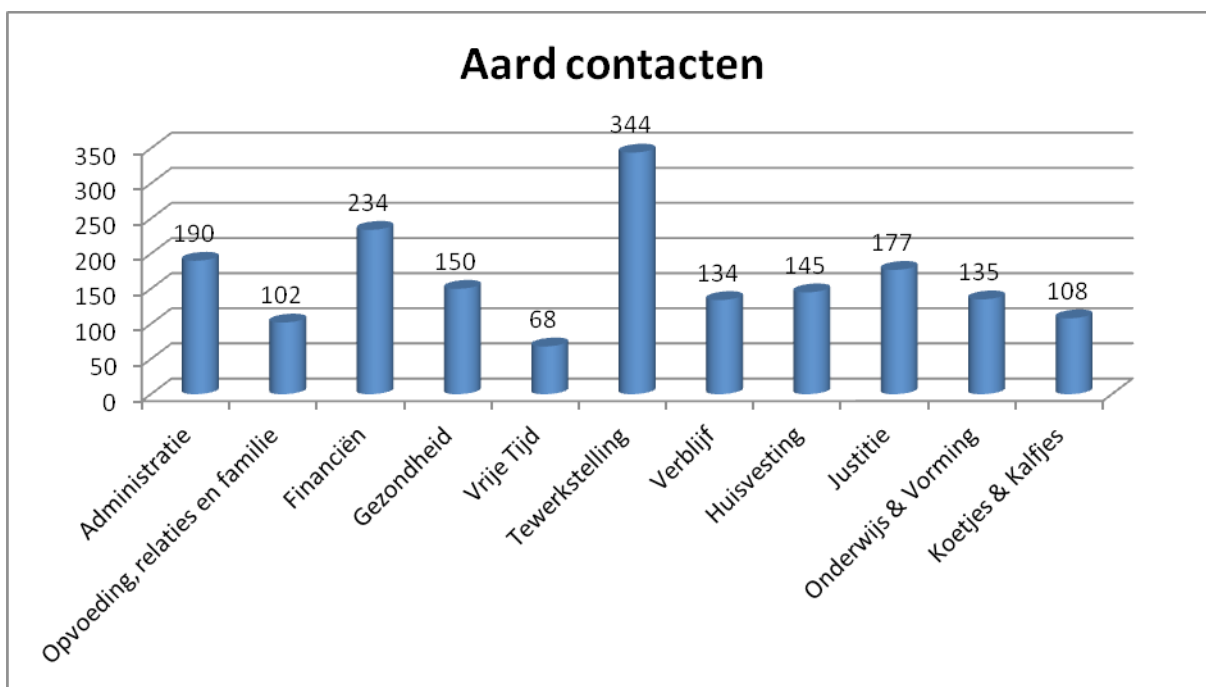

fig 2: onderwerp contacten

Indien we kijken naar de reacties zien we dat coaching ongeveer één derde van de reacties inhoudt: een luisterend oor bieden, meegaan naar een bepaalde dienst, ondersteunen bij het zoeken naar een oplossing (fig 3). Administratie is de categorie waarbij straathoekwerkers zelf ondersteuning bieden bij allerlei taken, gaande van een CV opstellen, motivatiebrief schrijven, het sorteren van ettelijke jaren brieven van allerlei overheidsinstanties, helpen met belastingen, afbetalingsplannen opstellen of het helpen met schooltaken. Zoals elk jaar merken we dat straathoekwerkers meer geneigd zijn om zelf dergelijke taken op te nemen, dan door te verwijzen naar gepaste diensten. Dit komt vooral omdat veel eerstelijnswerkingen vol zitten en werken met wachtlijsten. Deze wachtlijsten durven bij sommige

sectoren dan ook weer vol te raken. We denken hierbij aan drugshulpverlening, en schuldbemiddeling.

Belangenbehartiging gaat in deze over wanneer een werker onderhandelt in naam van de jongere, veelal omdat deze zelf niet tot een oplossing kan komen, of omdat een oplossing dermate complex is. Dit staat tegenover het bemiddelen, waarbij een oplossing voor een geschil of conflictsituatie gezocht wordt. In wezen kan dit gaan over conflicten met ouders, dokters, burens, het OCMW, een advocaat of dienst Vreemdelingenzaken. Tenslotte zien we dat crisisinterventies een miniem deel van de tussenkomsten betreft. Straathoekwerk is in essentie geen crisisgerichte werking. Daarnaast hanteren we ook geen vastomlijnde definitie voor crisis. Daardoor heeft een zelfmoorddreiging of psychose, afhankelijk van de ernst, niet de neiging onder crisis gecategoriseerd te worden.

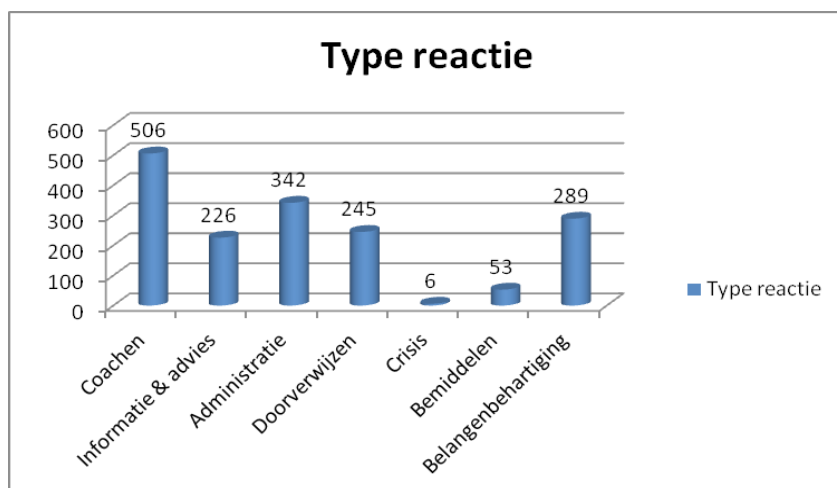

fig 3: acties

... en in verhalen

Straathoekwerk als werkvorm: enkele basisbegrippen

Straathoekwerk blijft ergens wel een werkvorm waar een zekere connotatie rondhangt: voor de één een radicale en emancipatorische vorm van sociaal werk, voor de andere een geitenwollensokkengegeven waar weinig resultaat mee gebakken wordt. Tussen de lijntjes van de opiniestukken merken we ook dat er soms veel van de werkvorm verwacht wordt. Bij de polemiek rond de afschaffing van het straat-hoekwerk in Antwerpen, maar ook bij besprekingen elders, merken we dat er vooral vragen zijn rond de resultaten en de dwingendheid van de werkvorm. Straathoekwerk moet relletjes en overlast stoppen, moet drugsgebruikers van straat halen, moet criminaliteit verminderen en hangjongeren van straat houden. Het is een trend die ook onderwijs en andere sectoren niet vreemd is. Wat wel anders is, is dat buurtbemiddelaars en GAS-ambtenaren als valabele alternatieven worden naar voorgeschoven. We geven toe, wat op flessen getrokken, maar het is bruikbare illustratie. We zijn in essentie een werkvorm gericht op *welzijnsbevordering*. We gaan de straat op, *outreaching* zoals dat nu heet, en gaan proactief de straat op en op jongeren af. Echter niet van "Hey, hallo, hier ben ik om je problemen op te lossen!", maar eerder wat omzichtig. Een hallo, een praatje... Binnen de diversiteit van ons publiek, of het nu om hangjongeren, kleine straatcriminelen, zware drugsgebruikers, daklozen, sans-papiers, mensen met psychi-

sche problemen, of andere pejoratieve categorieën gaat, is er toch één grote gemene deler: ze hebben al van zeer dichtbij kennis gemaakt met een groot deel hulpverlening en diensten. En het heeft blijkbaar weinig positief uitgehaald. Kant en klare oplossing zijn nagenoeg onbestaande in de dagelijkse praktijk. Dit is geen kritiek op voornoemde diensten. Het is veeleer een proces van uitsluiting en zelfuitsluiting dat in verschillende wetenschappelijke theorieën uitvoerig beschreven wordt. De theorie van de maatschappelijke kwetsbaarheid is daar de voornaamste van, maar ook in de sociologie en de criminologie is een dergelijke kijk niet vreemd. De rol van de straathoekwerker bestaat erin een vertrouwensband op te bouwen, en van daaruit aandachtig te luisteren naar de vragen van wat in essentie een “moeilijk begeleidbaar publiek” is. Een publiek dat ook niet onmiddellijk zijn vertrouwen schenkt, en heel hard gaat testen of je dat vertrouwen waard bent. Het vergt een houding die tussen de regels kan lezen, om van daaruit samen met de mens tot een oplossing te komen. Die oplossing wordt niet opgelegd, maar samen bedacht en gedragen, en wordt idealiter ook door de persoon zelf uitgevoerd. Wij gaan ervan uit dat ons publiek niet noodzakelijk verantwoordelijk is voor de situatie waar ze inzitten, maar dat ze wel verantwoordelijk zijn voor de verandering die ze in hun leven willen doorvoeren. Daarom is straathoekwerk in essentie *vrijwillig en emancipatorisch*: de werker is slechts coach. Uiteraard kan dit proces van kennismaken, luisteren, adviseren en coachen best veel tijd innemen (hoewel dit niet noodzakelijk altijd het geval is). Dit wordt soms als zwakte van de werkvorm ervaren, maar we gaan er van uit dat we met een publiek werken dat in vergelijking met dat van andere welzijnswerkingen met een proportioneel zwaardere problematiek te maken heeft, of moeilijker te begeleiden is. Dit wordt duidelijk wanneer ons publiek niet meer binnen mag of wil in allerlei reguliere instellingen. De kunst van straathoekwerk bestaat erin, via een onvoorwaardelijke band met het publiek, voldoende zelfvertrouwen te kweken dat ze zelf terug stappen ondernemen, of kansen proberen te grijpen. Het verhaal van Jan illustreert best een dergelijk langdurig begeleidingsproces van kennismaking tot eerste stappen:

Jan brabbelde zoals alleen dronken mensen dat kunnen. Dat waren mijn eerste gedachten die ik aan zijn persoon kon linken. Vrij stereotiep, niet bepaald positief of constructief, daar betrapte ik mezelf ook op, maar het is de waarheid. Onsamenhangend gebrabbel en Jan waren dat eerste jaar zo goed als altijd gelinkt. Die keren dat Jan tegen mij praatte verstond ik hem nagenoeg niet. Ik probeerde vriendelijk terug te reageren, het is altijd goed als iemand tegen je praat (of dat alleszins probeert) maar van echte communicatie was er in het begin niet veel sprake. Jan valt ook op op straat. Hij is een heel stuk jonger dan de andere gebruikers bij wie hij rondhangt. Doch, ze zitten allemaal op dezelfde planeet, al leek de planeet van Jan toen vaak een stuk verder verwijderd van de mijne en van die van zijn kameraden. Niettegenstaande het feit dat de communicatie moeilijk was, wou dat niet zeggen dat we slecht met elkaar konden opschieten. Op een bepaald moment merkte ik zelfs dat Jan vaak naast mij kwam zitten als ik in de wijk rondhing. Dus er was zeker een soort basisvertrouwen aanwezig. Voorlopig baseerde deze zich zo goed als alleen op non-verbale communicatie. Jan zat tijdens die periode heel zwaar vast aan zijn gebruik. Hij zat tot over zijn oren in de slechte keuzes die hij had gemaakt. Jan injecteerde heroïne, snoof coke, nam medicamenten en dronk alles wat hij vond. Dit alles had natuurlijk zijn weerslag op de manier waarop Jan zich verhiel ten opzichte van zijn omgeving, en vice versa.

Na een tijdje merkte ik een beetje een verandering. Jan kreeg zichzelf iets beter in de hand, hij leek in het leven toch tenminste terug op zijn voeten te kunnen staan. Tijdens die periode van relatieve standvastigheid begonnen ook de normale, verbale, gesprekken. Het meer dan een jaar wachten bracht op. Jan en ik voerden aangename gesprekken en ik merkte dat het intuïtieve gevoel van vertrouwen verder kon groeien en ontwikkelen doorheen deze periode.

Jan leefde ook toen al een tijdje op straat. Hij spendeerde zijn nachten in metrohaltes, of in kraakpanden met andere gebruikers. Soms was dit beter dan de straat, soms ook niet. Jan was liever alleen. Hij kreeg snel ruzie met de ande-

re mensen in de pandjes waar hij sliep, dus hij koos vaak preventief voor de straat. Dit om ruzies die nergens voor diende te voorkomen.

In die periode kwamen er ook meer concrete vragen van zijn kant. Hij vertrouwde me, dus hij begon te vertellen. Zijn dakloze levensstijl had als gevolg dat zijn administratie totaal niet meer in orde was. Jan was geschrapt bij de gemeente, hij was zijn identiteitspapieren verloren, zijn mutualiteit was niet in orde, hij had geen enkele vorm van inkomen,...Er was dus werk genoeg om te doen. Als je op straat zit, heb je zeker nog rechten. Het is alleen zo dat je dan aan een aantal administratieve voorwaarden moet voldoen om ze af te dwingen. Je moet je identiteit kunnen bewijzen om je in te schrijven in de gemeente. En om recht te hebben op financiële hulp van het OCMW moet je je inschrijving bij de gemeente kunnen bevestigen. Alles is onderling gelinkt, wat niet wil zeggen dat er een éénduidige logica in zit.

Het duurde dus een tijdje, en het had veel bezoeken aan de gemeente, OCMW en dergelijke vandoen. Uiteindelijk geraakte ook Jan ingeschreven bij de gemeente en kreeg hij financiële hulp van het OCMW. Die laatste werd op één moment de hemel in geprezen, en op het andere moment de grond in geboord, aan de kant gezet samen met politie, staat of andere instanties. Los van het feit dat de communicatie er was en hij op één of andere manier zijn middelgebruik een beetje onder controle kreeg, was Jan vaak psychisch onstabiel. Als ik hem trof op een moeilijkere dag, dan vroeg hij vaak of we niet een beetje konden rondwandelen. Hij wou dan daar niet op die plaats blijven staan. Hij joeg zich dan op in mensen, zag dingen die er niet per sé echt waren en hij had schrik dat hij zichzelf niet meer in de hand kon houden. Hij had schrik dat hij dingen zou doen waar hij later spijt van zou krijgen. Een wandelingetje, eender waar, gewoon wat dolen en dwalen, bleek vaak afdoende als preventie. Dan kreeg hij wat mentale zuurstof en praatten we over wat triviale, leukere zaken. Ik heb altijd de indruk gehad dat hem dat goed deed. Spreken over luchtigere onderwerpen en samen wat proberen te lachen is niet tegengesteld aan het serieus nemen van de problemen van gasten. Jan weet beter dan ik in welke problemen hij zit. Hij heeft mij niet nodig om dit te bevestigen. Meer dan al die sociale en administratieve hulp is dit, rondwandelen, lachen en praten, mijn 'core business'. Dit is wat van straathoekwerk een unieke bottom-up benadering van sociaal werk maakt. Het zijn sterke, waardevolle, organische banden die je aangaat, die zoveel en volledig mogelijk het spectrum van de menselijke communicatie probeert te dekken, met heel veel voordelen voor de gasten en voor mezelf. Dit zijn misschien zaken die niet zo goed in cijfers zijn uit te drukken, maar dat wil niet zeggen dat ze niet bestaan of waardevol zijn. Menselijk contact en het vertrouwen dat dat genereert zijn zaken die even belangrijk als moeilijk kwantificeerbaar zijn.

Op een bepaald moment moet Jan ergens besloten hebben om niet meer bij de pakken blijven te zitten. Ik weet niet goed wat nu juist de aanleiding daartoe was, maar uiteindelijk is dat ook niet zo belangrijk. We praatten regelmatig over de toekomst en aan de hand van zijn inbreng in die overpeinzingen merkte ik dat ook hij zich realiseerde dat het leven meer kon zijn dan wat hij nu had. Hij is nog jong, dus mogelijkheden zijn er zeker. Alleen is dit moeilijk om alleen te confronteren. Zeker in het begin zien veel gasten hun situatie als onoverkomelijk. Er is zo goed als geen besef van invloed en vaak ook weinig zelfvertrouwen, wat er duidelijk mee samen hangt. Niettegenstaande, hij moest ergens beginnen. Ik ging niet mee in zijn lethargie, in zijn wanhoop. Ik probeerde de problemen te bekijken, op te delen en mogelijke oplossingen voor te stellen. Ik stelde onder meer een vorming op JES voor. We legde hem uit wat de bedoeling ervan was, en ik vroeg hem ook om goed na te denken of dit haalbaar was voor hem. Toen ik het hem de eerste keer vroeg kwam zijn 'ja' nét iets te snel. Dat is nooit een goed teken. Ik vroeg hem om er een weekje over na te denken. Tijdens die week sprak ik er doelbewust niet over, Jan wel. Hij leek er naar uit te kijken, een goed teken. Ik probeerde ervoor te zorgen dat hij snel een onderhoud zou krijgen met de trajectbegeleider die voor de vorming verantwoordelijk was. We moesten het ijzer smeden als het heet was. Ik legde de trajectbegeleider de situatie uit, en na zijn gesprek met Jan had hij er ook een positief beeld over. Het was zover, Jan mocht beginnen. Ik was benieuwd.

Voor het volgen van vormingen zijn er verschillende redenen. Uiteindelijk heeft iedereen zo wel zijn eigen motivatie. Veel mensen volgen een vorming omdat ze snel werk willen vinden, omdat ze dat papiertje in hun handen willen hebben, of omdat ze verplicht worden door Justitie, OCMW of RVA. Ervan uitgaan dat deze alle motivaties bedekken zou naïef zijn. Er zijn anderen hebben minder expliciete beweegredenen, die niet altijd iets te maken hebben met toegang tot de arbeidsmarkt. Bij die laatste groep hoorde Jan. Betaalde arbeid was, op dat moment, en nu nog altijd, geen haalbare optie voor Jan. Hij mocht dan jong en intelligent zijn, de straat was doorheen de jaren zijn hoofd in gesloopen. Structuur, (zelf)discipline, regelmaat, ... waren allemaal begrippen die hij verkocht had om het leven te leiden dat hij nu heeft. In zijn huidige situatie zou hij ook met de regels en de logica van een werksituatie botsen.

Op papier lijkt dit allemaal mooi en wel, maar de realiteit is vaak een heel stuk complexer. De doelen van het straathoekwerk overlappen voor een groot deel die van de opleidingen, doch niet helemaal. Ik ondersteun Jan, en zal er voor zorgen dat hij hier zo geëmancipeerd mogelijk van weg wandelt. De collega's van de vormingen Moeten er voor zorgen dat de meesten van hun groep goed terecht komen. Ze hebben natuurlijk veel aandacht voor het individu en zijn welzijn. Om dit te bereiken is het dus belangrijk dat de aanwezigheid van de individuele leden van de groep zo constant mogelijk is. Op die manier kan een groepsdynamica zich zo goed mogelijk ontwikkelen, waardoor individuen de mogelijkheid krijgen om beter boven zichzelf uit te stijgen. Dat was nu net waar het schoentje knelde. De chaos in Jan zijn leven was nog te sterk. Hij dacht dit gescheiden te kunnen houden, maar dat bleek niet het geval te zijn. Uiteindelijk is Jan maar één dag naar zijn vorming gegaan. Die dag was positief, dat heb ik daarna ook met hem besproken. Ook hij erkende dat hij er nog niet klaar voor was. Wat Jan uiteindelijk meeneemt van deze ervaring is dat er nog mensen zijn in de organisaties die klaar voor hem staan, die het goed in hem zien en dat zo ook benoemen. De mensen die de vorming gaven bevestigden wat ik toen ook al dacht, namelijk dat Jan talent heeft, maar dat die gewoon nog in competenties omgezet moeten worden. Deze analyse heb ik ook met hem gedeeld. Nu weet hij dat hij ergens heeft om op terug te vallen. Ook de vormingen zullen niet weggaan. Deze worden nagenoeg maandelijks georganiseerd. Hij weet dat hij welkom is en blijft. Uiteraard hebben Jan en ik nog altijd contact. Hoewel Jan niet opgenomen is in de positieve uitstroomcijfers, was de ervaring op JES totaal niet negatief, integendeel. Hij werd serieus genomen en niet bestempeld als louter een 'junkie'. Jan heeft véél in zijn mars, en dat werd hem daar ook verteld. Zijn zelfvertrouwen is omhoog gegaan. Dat was uiteindelijk de bedoeling.

De straathoekwerker staat dus naast zijn gasten. Elk handelingskader wordt dus maximaal opgesteld met de jongeren zelf. De motivatie is dus inherent intrinsiek. De enige "dwang" die kan aangewend worden is gebaseerd op samen gemaakte afspraken: "jij wou deze kant uit". Er is als het ware geen enkel extern belang of kader om bepaalde doelen te bereiken. In de praktijk merken we dat ons publiek sowieso heel veel externe druk ervaart: deurwaarders, justitieassistenten, OCMW-bedienden, brieven van de RVA, sancties door de school, de ouders,... De rol van straathoekwerker is in deze simpel en ijzersterk: ondersteunen, en spiegelen. We leggen de kaders en sancties van anderen niet op, maar proberen te spiegelen, mensen te wapenen om oplossingen te zoeken, soms bemiddelen we, of treden we op in naam van... maar we straffen niet. We waarschuwen voor de gevolgen van daden, we kaderen maatregelen, zoeken samen naar oplossingen, maar in essentie staan we onvoorwaardelijk naast onze gasten. De enige grens is de eigen integriteit. Als een vertrouwensband niet mogelijk is, in beide richtingen, heeft ook de hulp geen zin. Dit heet de *onvoorwaardelijkheid en oprechtheid* van de hulpverlening. Dit wil niet zeggen dat een straathoekwerker onvoorwaardelijk aanvaardt wat hem gevraagd wordt, zoals het verhaal van Bart duidelijk weergeeft:

Bart heeft een grote mond, maar een klein hart. Dat is op zich geen slechte combinatie. Ik ken hem goed, ik ken hem

lang, wat niet wil zeggen dat het contact ook altijd even gemakkelijk verloopt. Hij roept vaak onverstaanbaar en ook enige pathos is hem niet vreemd. Hij kan op straat nogal tekeer gaan. Op zich heeft dit allemaal een oorsprong. Bart heeft een zwaar verleden, gevuld met drank, drugs, gevangenis, misbruik van alle kanten en klappen van de politie. Hij heeft het allemaal meegemaakt, het goede en het slechte. Beiden zijn bijgebleven, maar op slechte momenten is het ook dat wat boven komt drijven.

Bart is verbaal sterk. Hij kan niet stoppen met praten over alles wat hem binnen valt. Vrije associatie, vaak tot vervelens toe, opgepept met van alles en nog wat. Ik kan me voorstellen dat hij voor velen misschien bedreigend overkomt. Als je hem een tijdje kent, dan is het anders, dat is bij iedereen zo.

Op eerste zicht was de algemene situatie van Bart stabiel genoeg. Hij had onderdak bij zijn familie, zijn druggebruik was relatief onder controle. Het grootste probleem was zijn drankgebruik. Als hij zich overgaf in chemische overdaad, dan uitte zich dat ook in zijn gedrag, vaak op een vervelende, soms op een emotionele en een enkele keer op een agressieve manier.

Bart had mij al een paar keer gesproken over het feit dat hij buiten gezet ging worden. Zijn familie had via de sociale huisvestingsmaatschappij een huis gehuurd. Dit was in de tijd dat Bart en zijn broer en zussen nog jong waren. Nu was iedereen ouder en hij was de enige die het ouderlijke huis nog niet had verlaten. Zijn ouders betrokken nu een té groot huis en kregen een kleinere woonst toegewezen. Eentje waar er voor Bart geen plaats was. Dat deed hem pijn. Zijn ouders moesten snel verhuizen en de tijd begon ook voor Bart te dringen. Terwijl de weken voorbij gingen zag ik de angst in Bart zijn ogen toenemen. Hij had schrik om op straat terecht te komen en terug te vervallen in destructieve gewoonten. Hij vertelde me dat wanneer hij op straat terecht zou komen, heroïne zou volgen en in het beste geval de gevangenis de volgende stap was. Het enige lichtpuntje was dat Bart een vast inkomen had. Hij was als gehandicapte erkend, wat hem een maandelijkse uitkering opleverde. Dat was zijn rustpunt. Het was ook dat wat hem uiteindelijk uit de problemen zou krijgen.

Als ik Bart op straat tegen kwam maakte hij een afspraak met mij, met tranen in zijn ogen, en zweerde hij bij hemel en aarde dat hij er alles aan ging doen. Maar Bart kwam niet opdagen, niet die eerste keer, maar de vijf keer erna ook niet. En elke keer als ik hem terug zag, weer dezelfde pathos, diezelfde consternatie, diezelfde angst die mij minder en minder oprecht overkwam. Hij kon het niet onthouden, hij was te dronken, of had te veel medicamenten gepakt. Het lukte niet.

Na de zoveelste keer dat hij niet kwam opdagen, kwam ik hem weer op straat tegen en begon zijn theater opnieuw. Ik ben toen heel boos geworden. Bart begon de verantwoordelijkheid voor zijn situatie ook meer en meer bij mij te leggen. Dat is niet de bedoeling. Het is een scenario waar niemand als winnaar zou uitkomen. Vandaag was de laatste keer dat ik zijn 'Je compte sur toi' kon aanhoren. Ik vloog uit. Ik vertelde hem mijn versie van de feiten, hoe ik zijn (gespeelde) verontwaardiging van de voorbije weken zag. Ik vertelde hem dat hem waarschijnlijk veel smeerlapperij overkomen was in zijn leven, en dat mij dat speet.

Op dit moment was het zijn verantwoordelijkheid die telde. Als hij niet in gang schoot, ging hij inderdaad op straat staan, en het ging zijn eigen schuld zijn. Bart zweeg, dat gebeurde niet vaak. Ik had hem alleszins geraakt. Ik wist niet of dit op een positieve of negatieve manier was. Misschien was het wel allebei. Ik maakte nog een afspraak met Bart, voor de dag erna, en legde hem nog eens uit wat ik kon doen. De dag erna stond hij er. Ook ik was verbaasd. Mogelijkerwijs was mijn preek toch blijven hangen. De eerste stap was genomen, maar we waren het bos nog niet uit. Dit was nog maar het begin. We bespraken hoe we de situatie gingen aanpakken. Bart vroeg me of ik wou bellen, maar dit weigerde ik beslist. Dit zou hem alleen nog maar meer problemen opleveren. Ik vertelde hem ook dat hij goed was

met woorden, als hij dat wou. Dat dit geen onmogelijke opdracht was, ongeacht het feit dat het dit momenteel wel leek voor hem. We zochten online naar studio's die te huur waren. Elke annonce die hem aanstond printten we af. Als we ze allemaal hadden gedaan, bekeken we ze allemaal en markeerden we het telefoonnummer dat hij moest bellen. We schreven zijn telefoonnummer op een ander blad, zodat hij het vlot kon geven indien hij een bericht moest nalaten. We bespraken wat hij ging zeggen, dat hij zich eerst kort moest voorstellen en beleefd moest vragen of de studio nog vrij was. Bart kreeg een ingeving. Hij realiseerde zich dat hij een inkomen voor 'het leven' had. Zijn handicap ging niet beter worden, dus hij was verzekerd van elke maand een uitkering te krijgen. Dit was zijn 'unique selling point'. Dat kon zelfs iemand met een vast contract niet zeggen, laat staan iemand die van het OCMW of van de RVA afhankelijk is. Ik vertelde hem ook dat hij héél vaak 'neen' ging horen, maar hij had maar één keer een 'ja' nodig. Ik vertrouwde hem toe dat dit voor niemand aangenaam is, maar dat hij daar door moest. Het was of dat, of de straat. Gewapend met papier, pen, lijst van studio's wees ik hem waar de telefoons stonden. Ik wenste hem veel succes en sloot de deur.

Uiteindelijk is Bart zeven keer langs moeten komen om uiteindelijk het verlossende 'ja' te horen. Hij heeft een heel aantal studio's bezocht en ik merkte dat hij aan de telefoon enorm vlot was. Soms hing hij meer dan 15 minuten aan de telefoon met een eigenaar, gewoon een praatje slaan. Ik was verbaasd.

Bart kreeg een studio, regelde alles wat geregeld moest worden zo goed als zelf. Hij woont daar nu nog. Financieel is het moeilijker, maar hij trekt zich uit de slag.

Als laatste illustratie willen we het verhaal van Tito niet onthouden. Het illustreert onvoorwaardelijkheid, ook wanneer soms de grens ervan bereikt wordt. Het typeert een integrale en positieve benadering. Het toont hoe straathoekwerk ook *aanklampend* is, door steeds weer contact te zoeken. Het typeert een langdurig werk, van jaren, met ups, en veel downs, en mag daarom ook enkele paragrafen in beslag nemen.

8 jaar geleden

Zo zo, zeiden de jongeren die rondhangen in het park, omringd door sociale woonblokken, ge zijt dus een straathoekwerker? We kennen wel iemand die je hulp kan gebruiken. En zo maakte ik kennis met Tito, hij woonde in de kelder van de sociale woonblokken. De jongens van de wijk hadden daar een zetel gezet, plassen deed hij plastic flessen.

We begonnen onze weg langs de sociale voorzieningen: OCMW, zelfstandig wonen van het CAW, buiten gegooid worden wegens te moeilijk gedrag, gevangenis, werkloosheidsuitkering, dan is hij even van de radar verdwenen: vrijwilliger bij een concertwerking, en hij had een ander netwerk gevonden dat hem hielp in moeilijke momenten. Een jongen die ook lid was van de vzw, had hem bij zijn thuis, opnieuw in de kelder maar in veel betere omstandigheden een studiootje te huur aangeboden.

Hij nam terug contact met me op na een toevallige ontmoeting in de vzw en onze werkrelatie werd intens na een schorsing van de RVA. We deden opnieuw een aanvraag bij het OCMW, die niet van een leien dakje liep omdat hij zich zo snel boos maakt, ik moest erg hard bemiddelen en zijn levensloop uitleggen, kaderen waarom hij zo heftige reacties heeft. In dezelfde periode begon een vrij intense zoektocht naar werk.

Hij is ondertussen de dertig gepasseerd en wil een betere toekomst wie weet zelfs trouwen en kinderen krijgen. We wandelen langs Ribaucourt: hij ziet zichzelf hier eindigen op zoek naar drugs om het leven te vergeten in het geval het niet zou lukken met zijn toekomstplannen. Hij heeft het nog gedaan vroeger, hij denkt dat het één van de redenen

waarom er zoveel jaren verloren zijn gegaan in zijn leven vooraleer hij het 'serieus' nam.

Bon, de zoektocht naar werk dus. Daar gaat het over. We zijn begonnen met zoeken in de Horeca, de hotelsector, nachtvalet, bagagist, kamerjongen, room service, van die dingen. Zijn stiefvader heeft hem ooit eens aan een studentenjob geholpen in een hotel als bagagist, het was de eerste keer dat hij werkte, het heeft een diepe indruk nagelaten.

Zijn CV is niet echt indrukwekkend, nooit langer dan een jaar, veel verschillende domeinen, soms gaten van een paar jaar. Hij heeft ook geen diploma, secundair onderwijs niet afgemaakt. Nochtans denk ik dat hij veel capaciteiten heeft maar die leer je natuurlijk alleen maar kennen na verloop van tijd.

Hij komt veel op JES. Niet alleen om te solliciteren denk ik. De jongens die 8 jaar geleden rondhingen in het park doen dat ondertussen niet meer, ze hebben een zaak geopend, zijn aan het werk, getrouwd, hebben kinderen. De jongens die nu in de wijk rondhangen zijn 10 jaar jonger dan hem. Hij komt dus liever langs op JES, voor een koffie en terwijl hij zijn frustraties lucht, probeer ik hem te laten focussen en toch een brief of 2 te sturen naar werkgevers.

Ik probeer hem door te verwijzen naar sociale tewerkstellingsprojecten. Ze worden geacht de jongeren uit de marge, met moeilijke cv's en een moeilijke levensloop aan te nemen.

Hij mag een paar keer op gesprek gaan bij sociale tewerkstellingsprojecten, maar hangt daar zoveel hoop aan vast, dat ik hem de hele week daarna moet kalmeren. "Geef die vrouw nog eventjes de tijd, ze zal wel iets laten weten." Dat lukt een paar dagen. Uiteindelijk gaat hij langs op hun bureau. Ze sturen hem met een kluitje in het riet, geen ja en geen neen. Ze voelen als hij zo een tweede keer, uit eigen initiatief, langskomt wel aan dat het hem menens is, maar hem aannemen doen ze niet. Ze hebben ook niet de moed hem te laten weten dat hij het niet geworden is. Uiteindelijk vraagt hij me te bellen en moet ik hem het slechte nieuws geven.

De daarop volgende minuten volgt een scheldtirade op de sociale sector, de maatschappij, de flamands en ik ben daar allemaal de verpersoonlijking van. Ik bel hem dus meestal zelf op als hij niets laat weten of hij excuseert zich zelf voor zijn uitbarsting.

"Zijn CV moet beter", denk ik, "misschien kan hij een vorming doen". Er is een Franstalige vorming voor bagagist/kamerjongen. Hij moet wel een ingangsexamen doen: Frans en een beetje wiskunde. Zo gauw er sprake is van testen haakt hij af. In de Franstalige vormingen zitten bijna overal testen.

In februari is er een sollicitatiegesprek op JES, een vervangingscontract voor iemand uit de kuisploeg, voor een paar maanden. Hij wordt tweede en kan het niet geloven, een vervangingscontract om te kuisen? En hij grijpt daar langs? Ik krijg opnieuw de volle laag, hij wil me nooit meer zien, hij haat JES nu ook. Ik moet me niet meer in de wijk vertonen. Tegen de avond excuseert hij zich, maar op JES wil hij voorlopig niet meer komen.

We gaan geregeld iets eten tegen het eind van de maand, als hij zonder geld zit. De frustratie zit hem hoog. Ik schrijf een paar mails naar het OCMW om eventueel samen te werken en hem uit deze situatie te halen. Ik krijg nooit antwoord. Zoals vele mensen in Molenbeek gaat hij langs bij de burgemeester. De vorige schepen had hem een job beloofd. Na de verkiezingen kan de schepen hem niet meer helpen, hij is in de oppositie beland.

Hij gaat langs op het gemeentehuis. Eens kijken wat de nieuwe burgemeester kan doen. Ze proberen hem een afspraak te geven, hem later te laten terug komen. Het zit hem te hoog, niemand ziet het, niemand voelt het. Hij doet zijn kleren uit en staat in zijn slip op haar kabinet. Er ontstaat uiteraard wat heisa maar gelukkig nemen ze hem wel

au serieux, de medewerker van de burgemeester heeft hem een motivatiebrief geschreven en doorverwezen naar het nieuwe hotel langs het kanaal. Hij mag ook hier op gesprek met alle anderen die zijn langs geweest op het kabinet. De morgen van het sollicitatiegesprek belt hij me wakker om 8u 's ochtends. Hij is in paniek, aan het hyperventileren. Er staat wel 50 man. Hij vraagt me langs te komen. Ik blijf bij hem gedurende de 2u wachten, de mensen die via het kabinet komen mogen pas als laatste, hij verliest de moed en ik praat op hem in, overtuig hem van zijn kwaliteiten, we brainstormen over de dingen die hij kan zeggen tijdens zijn gesprek, dingen die hem er doen uitspringen op een positieve manier. Het gesprek laat een goed gevoel bij hem achter maar na 3 slopende weken blijkt hij ook hier naast de job te grijpen. Hij heeft af en toe een interimopdracht maar een groot deel van zijn salaris wordt daarna opnieuw ingehouden op zijn uitkering van het OCMW. Hij doet het toch omdat hij dan tussen door al een voorschot op zijn uitkering krijgt.

Gelukkig is het OCMW ondertussen in gang geschoten en heeft hij na een paar gesprekken achter de rug voor een artikel 60. In oktober krijgt hij te horen dat hij kan beginnen in november. "Whoow, goed nieuws."

Enkele maanden later ga ik hem bezoeken. Ik ga hem af en toe eens opzoeken tijdens de middagpauze. Nog eens samen eten zoals vroeger. Hij deed tuinonderhoud, ideaal, niet te veel contact met mensen, dat wat hij wilde. Om 7u beginnen is geen probleem voor hem. Hij weet wel dat het maar voor een jaar is en zit nu soms al in de put over de tijd na het contract. We zullen al snel beginnen zoeken naar een job in dezelfde sector.

Ik was bang dat hij opnieuw in een zwart gat ging vallen als zijn contract gedaan is. Uiteindelijk heeft hij via een goed advies van zijn overste toch een baantje bij de gemeente versierd, mits een tussenperiode van werkloosheid. Ik merkte dat die pas dragelijker werd voor hem (en voor mij) wanneer er zekerheid was op het volgend contract.

In de volgende hoofdstukken gaan we iets dieper in op thema's waar we dagelijks mee geconfronteerd worden. Als lezer zult u echter merken dat bovenstaande elementen telkenmale blijven terugkomen. De volgende verhalen geven het inherent psychosociaal karakter van de werkvorm weer. U zult ook merken wat straathoekwerk kan, maar ook wat de limieten van de werkvorm inhouden. We raken hierbij enkele pertinente thema's aan, maar ook vorming, of werken met ouders, komen hier ook in de verhalen aan bod.

Administratie & Financiën

Onder deze noemer wordt elke ondersteuning inzake "papierwerk" gecategoriseerd. Onze maatschappij draait voor een groot stuk op voorwaardelijkheid en controleerbaarheid: we moeten tijdig en juist een correcte aanvraag indienen willen we iets bekomen, een administratie wil controleren of iets niet al betaald is,... Hoewel de gemiddelde middenklasser er soms bij zucht, maakt het wel dat de zaken neutraal en correct verlopen. Een onvermijdelijk gevolg hiervan is echter dat hoe meer men van een overheids- en ondersteunde instanties afhankelijk is, hoe meer "papierwerk" er aan te pas komt. De complexiteit stijgt, en de logische coherentie daalt. Het beoogde resultaat wordt soms tegengewerkt door administratieve realiteit.

We merken dat ons publiek moeilijk om kan met dergelijke complexiteit. De momenten dat een straathoekwerker samen met een gast de ganse vergadertafel inneemt om 6 jaar bijgehouden persoonlijke administratie te sorteren zijn legio. Beslissingen en correspondentie van rechters, OCMW, RVA, vak-

bond, schuldeisers, huisbazen, belastingdiensten durven hier door elkaar te kruisen. We zullen merken in de hierna volgende verhalen, ongeacht het thema, dat een zekere administratieve complexiteit steeds terugkomt. Een deel van ons publiek reageert daar op met een schijnbare gelatenheid. "Wat niet weet, niet deert": ze openen hun brieven niet meer. Tot het te laat is:

Het begon met een paar facturen en 2 zieke kinderen. Betalen ging niet, eventjes. In hun huishouden is zij verantwoordelijk voor de betalingen. Ze vergeet er een paar, heeft het budget niet goed in het oog gehouden, even te veel opgedaan, een paar facturen niet voorzien.... De herinneringen komen, ondertussen heeft ze ook al een paar keer de elektriciteit niet kunnen betalen en hun lopend krediet is ook nog niet afbetaald. Ze wil de kinderen niets ontzeggen, ze hebben het moeilijk. Er komen nog schulden bij. Ze kan het niet meer bijhouden, weet niet meer wat eerst te betalen en al die bedragen zijn ondertussen zo hoog dat ze er het budget niet meer voor heeft. Het is teveel geworden, alles verdubbelt voor je er erg in hebt, de kosten van incassobureaus lopen snel en hoog op, ze wil er niets meer van weten, kan die stress niet meer aan, vervolgens... gooit ze de facturen in een zak.

Tot de deurwaarders aan huis komen. Dan kan ze er niet meer aan ontsnappen. Ze lucht haar hart tegen iemand op straat, en die persoon belt me op met de vraag deze vrouw te helpen. De hardst kloppende deurwaarder stellen we gerust met een afbetalingsplan en voor het ziekenhuis pakken we de recentste facturen aan.

Dit is enkel het topje van de schuldenberg dus gaan we op zoek naar een schuldbemiddelingsdienst. De antwoorden zijn niet hoopgevend:

"Oei, wij hebben echt veel werk."

"Bel maar eens naar dit nummer"

"Neen- wachtlijsten staan al vol, bel binnen een dikke maand nog eens terug voor een plaats op de wachtlijst"

"Ha- wachtlijsten daar doen wij niet meer aan."

Die ene organisatie die haar wilde aanvaarden gelukkig wel. Vier maand na onze ontmoeting heb ik haar effectief kunnen doorverwijzen naar een bekwame dienst! Ze voelde zich opgelucht, blij dat er iemand de last van haar overnam, ze hebben samen uitgerekend welk budget er beschikbaar is en de bemiddelingsdienst doet automatisch de verdeling. De zak is geordend, de deurwaarders (even) gerustgesteld.

Een groot deel van dergelijke correspondentie verloopt ook in een gestandaardiseerd jargon, waar een groot deel van een kwetsbaar publiek niks van begrijpt. Ook onze werkers worden soms geconfronteerd met het feit dat ook zij niet helemaal begrepen hebben wat deze of gene instantie nu eigenlijk wil zeggen.

Straathoekwerkers spelen hier een ondersteunende rol: ze helpen papieren sorteren, proberen een onderscheid te maken in wat belangrijk is, wat dringend is en wat helemaal niet. Vervolgens wordt gekeken welke stappen en vooral in welke volgorde nodig zijn. Om bepaalde rechten te verkrijgen, moet men eerst andere bewijzen verzamelen, waar soms nog bewijzen aan vooraf gaan. Het komt terug bij de verhalen over huisvesting, verblijf,...:

Soms kunnen gasten door hun turbulente levenswandel echt goed in de knoop zitten met hun administratie. Hun situatie lijkt dan uitzichtloos. Hun gemoedstoestand schommelt tussen wanhoop en “je m’en foutisme”. In het eerste geval zijn ze nuchter, in het andere geval niet. Leven in overlevingsmodus wil zeggen dat met leeft van dag op dag. Meestal komen ze pas hulp vragen als de virtuele muur waartegen ze botsen te hoog geworden is...

Jozef is naar België gekomen toen hij 3 jaar was. Hij heeft nooit de Belgische nationaliteit gekregen. Hij had een vreemdelingenkaart die om de 5 jaar moet verlengd worden. Nochtans heeft hij een dochter en een ex-vrouw die Belgisch zijn. Jozef had een appartementje in Elsene. Vorig jaar werd zijn huurcontract opgezegd. Hij is een tijdje in Nijvel gaan wonen bij familie. Hij kon er zich jammer genoeg niet domiciliëren. Gasten met een zwaar verleden zoals Jozef ondervinden veel moeilijkheden tijdens hun zoektocht naar werk of naar een betaalbare woonst. Dakloos is hij niet, thuisloos wel. Momenteel slaapt hij afwisselend bij een paar vrienden. Hij krijgt al een paar maanden geen OCMW-uitkering meer. De reden is dat de gemeente Elsene hem heeft uitgeschreven: hij verblijft niet meer permanent op hun grondgebied. Ondertussen verloopt ook zijn identiteitsbewijs. Bij gebrek aan adres kan hij dat ook niet vernieuwen. Hij wordt geschrapt uit het bevolkingsregister en bij Dienst Vreemdelingenzaken. Jozef is dus een sans-papier. Om alles terug in orde te krijgen heeft Jozef een nieuw officieel adres nodig, Dienst Vreemdelingenzaken zal zijn situatie dan terug regulariseren samen met de Gemeente waar hij zal gedomicilieerd zijn. Jozef moet dan zoveel mogelijk bewijsstukken kunnen leveren dat hij de vorige 6 maanden wel degelijk op Belgisch grondgebied was. Wat moet je dan doen als je nooit zo’n bewijsstukken hebt bijgehouden? Dakloze mensen kunnen (met de nodige moeite) een referentieadres vragen. Jozef echter niet, juist omdat hij door Dienst Vreemdelingenzaken geschrapt is. In een opvangcentrum voor daklozen zou hij wel adres kunnen krijgen, maar hij heeft geen geld om dit te betalen. Een appartement huren is in Brussel heel duur, en zonder inkomen onmogelijk. Maar wil hij terug het bestaansminimum moet hij eerst een adres hebben... Ik merk dat mensen zoals Jozef op den duur niet meer de nodige zin en energie vinden om hun administratie in orde te krijgen. Enkel als Jozef een goeie dag heeft, zijn moed bij elkaar heeft weten te schrapen, gaan we door met het zoeken naar een oplossing voor deze complexe situatie...

Om tot een oplossing te komen, vergt dit ook draagkracht. Een draagkracht die het publiek niet altijd bezit om afspraak na afspraak tegen dezelfde muur te lopen. De draagkracht om ook rustig te blijven onder deze situatie. In dergelijk geval probeert de straathoekwerker ook een bemiddelende rol op te nemen:

Jo staat altijd op dezelfde plaats, al is ‘staan’ soms wel kort door de bocht. Hij heeft het niet altijd even gemakkelijk, waardoor hij niet altijd even stabiel is. Zijn zware levensstijl en zijn zwakke gezondheid dragen al geruime tijd bij tot de persoon die Jo nu is. Ik ken Jo al lang. Hij was een van mijn eerste contacten op straat, en direct een goeie. Soms klikte het, soms niet. Die zomerdag in 2009 klikte het wel. Zonder dat hij het zelf goed te beseft, is Jo doorheen de jaren vergroeid met zijn hangplek. Hij is straatmeubilair, deel van de wijk, een nagenoeg perfecte vertegenwoordiging van het profiel van gasten die daar hun dagen doorbrengen. Een aimabele respectvolle jongen, dat zeker. Vriendelijk, streetsmart, sociaal, grappig in de omgang en oprecht. Net zoals zoveel andere gasten die daar rondlopen heeft hij niet alleen sterke verhalen, maar heeft hij uit zijn ervaringen in de riolen van de samenleving ook een gefundeerde mening gedistilleerd. Ik betrap hem regelmatig op intelligente inzichten over zijn situatie, die van zijn spitsbroeders of de wijk. Dat maakt discussiëren met deze gasten één van de aangename kanten van mij werk.

Jo heeft een parcours afgelegd dat compleet in de lijn licht van zijn lotgenoten. Ook hier dicteert, zoals bij velen, de harde logica van de grootstad. Jo kon hier niet aan ontkomen. Zelfs met alle noties van individuele verantwoordelijk kan ik zeggen dat hij eigenlijk nooit echt een eerlijke kans heeft gehad.

Als kind van eerste generatie migranten in Brussel was België voor hem niet bepaald het land van melk en honing. Dit resulteerde vooral in negatieve ervaringen met al het institutionele dat ons land te bieden had: school was geen succes, de arbeidsmarkt had daarna ook geen plaats voor hem en de politie was niet bepaald zijn vriend. Dit resulteerde in een uitzichtloosheid die weinig mensen uit de middenklasse ooit meemaken. Het enige licht aan het einde van de tunnel was de flash die zijn heroïnegebruik hem gaf. Deze werd doorheen de jaren vager en vager, waardoor er uiteindelijk alleen maar duisternis overbleef. Jo sukkelde van de straat, de gevangenis in en omgekeerd. Op den duur werd het ook te veel voor zijn familie die, niet wetende wat ze nog konden doen, hem aan zijn lot over lieten. Zelfbehoud neemt soms destructieve vormen aan. Dit geldt voor beiden partijen. Jo ondergaat dit en verliest de energie om hier nog constructief op te reageren of om aansluiting te zoeken. Jo brengt tegenwoordig zijn dagen door op straat, met de metrohalte, middelengebruik en sociaal netwerk (afwisselend in de rol van vriend, vijand en lotgenoot) als enige constante. Jo slaapt als hij geluk heeft bij vrienden, links en rechts. Op minder succesvolle nachten slaapt zijn laatste restje bewustzijn hem naar de straat of een kraakpand. Toen Jo het moment rijp achtte om in onze relatie, de 'koetjes en kalfjes' achterwege te laten. Hij had hulp nodig bij het verkrijgen van een referentie-adres. In één van de sociale centra waar hij soms zijn koffie dronk had iemand hem een foldertje in zijn handen gedrukt. Daarin stond dat het zijn recht was om zijn referentieadres bij het OCMW te zetten. Op een bepaald moment moet hij besloten hebben om zijn recht te laten gelden. Hij sprak me vastbesloten aan. Hij dacht met mij dat sociaal werker aan zijn kant te hebben, dat ze hem minder zaken wijs zouden maken. De generatie OCMW-assistenten die hem vroeger meer dan eens manu militari hadden buitengezet bleek verdwenen. We kregen een vriendelijk gezicht voor ons, iemand die luisterde en bevestigde dat Jo gelijk had. Een referentieadres was zijn recht en een aanvraag werd ingevuld. We kwamen buiten aan het OCMW beide met een brede glimlach. Alles leek in orde. Jo kreeg een uitkering en zijn post kwam toe op het OCMW. Belangrijkste van al, was dat Jo dit zelf in gang had gezet. Ik was er wel bij geweest, maar veel moest ik eigenlijk niet doen. Een van de voorwaarden waar Jo zich aan moest houden was een maandelijks bezoekje aan het OCMW. Hij vroeg me altijd of ik hem eraan wou helpen herinneren als die dag naderde, op die manier was de kans klein dat hij iets zou vergeten. Heroïne is onder andere nogal slecht voor het geheugen. Op een dag was het echter uit met het mooie verhaaltje. Toen ik Jo op de gebruikelijke plaats zag vertelde hij me dat hij een papier had moeten tekenen. Een echte keuze had hij niet. Tekende hij niet, dan verloor hij zijn uitkering. Hij had het document bij zich. Het ging om een integratiecontract. Er stond in dat Jo verplicht werd om aantal zaken te doen. Het kwam er op neer dat Jo verplicht was om werk (of een vorming) te vinden en om een appartement te zoeken.

Hoewel zo een contract op het eerste zicht zinnig lijkt, ging voor Jo de vlieger niet op: jarenlang gebruik maakt hem cognitief niet in staat om werk te zoeken. Hij wist niet meer wat hij gisteren gedaan had, een afspraak was een quasi onmogelijke opdracht, en jarenlang op straat leven liet duidelijk de sporen na op het gezicht. Menig huisbaas of werkgever zou zijn neus ophalen voor iemand als Jo. De haalbaarheid van het contract was ver te zoeken. Als hij, bij wijze van mirakel, een job zou vinden, zou hij dat de volgende dag reeds vergeten zijn. Net zoals hij soms vergeet wie ik ben.

Jo was in paniek: hoe zou hij overleven zonder uitkering. Bedelen, of nog erger, stelen, daar had hij geen zin in. De straat is moeilijk, maar de cel is toch nog erger. Hier was van redelijkheid geen sprake.

Ik belde naar zijn OCMW assistent en die beaamde mijn bedenkingen. Het probleem was dat dit contract hem ook opgelegd werd door zijn overste, waardoor hij niets kon doen. Momenteel zit Jo nog altijd onder dit contract. De OCMW assistent maakt er voorlopig niet te veel problemen van.

Het is een van de voorbeelden waar een straathoekwerker door te bemiddelen mee op zoek gaat naar

een zekere “proportionaliteit”. Hoewel er een schijnbare logica, en voor sommige mensen ook een nut zit in dergelijke integratiecontracten, kunnen deze ook contraproductief werken: een dakloze heroïne-gebruiker wil niemand op de werk- of opleidingsvloer. Het riskeert dus nodeloze intake- en registratietijd in allerlei vormingscentra te veroorzaken, CV's en motivatiebrieven worden geschreven terwijl dit niet prioritair is voor iemand die een dak en ondersteuning voor een mentale- en verslavingsproblematiek nodig heeft, en het veroorzaakt angst en stress bij iemand die er nauwelijks mee omkan. De straathoekwerker fungeert hier dus als brug tussen het publiek en allerlei bevoegde diensten.

Gezondheid

Straathoekwerkers worden veel geconfronteerd met allerlei gezondheidsproblemen, zowel van psychische als fysieke aard. Een misbruikverleden, zoals Tito (zie hoger), of verslaving, zoals Jo, kunnen enkel dergelijke problematiek versterken. Ondersteuning kan gaan van op zoek gaan naar een geschikte tandarts, om vervolgens de persoon in kwestie enkele maanden te proberen overtuigen om ook naar die tandarts te gaan. Angst is een slechte maar ook sterke en moeilijk te overwinnen raadgever. Ondersteuning betreft ook het mee in orde maken van de juiste papieren om recht op gezondheidszorg te krijgen. Mensen zonder papieren moeten eerst een papier hebben van de dokter, dat verklaart dat ze ziek zijn, en dat ze hulp nodig hebben. Met dat papier kunnen ze dan naar het OCMW. De wettelijke termijn om te antwoorden is 31 dagen, meestal minder. Zij schrijven al dan niet een papier waarmee de rechthebbende effectief vooraf bepaalde medische zorgen kan krijgen. Het durft wel eens te gebeuren dat bijvoorbeeld apotheekkosten daar niet in vermeld staan. Als de dokter dan medicatie voorschrijft, moet er een nieuwe aanvraag gebeuren. Deze praktijken worden voor een groot deel opgelost door het Mediprimasysteem (zie “Signaalwerk”), maar nog niet alle OCMW's passen dit toe, en elk OCMW legt zijn eigen accenten. Het is daarom één van de punten waar een werker wel veel tijd aan kan spenderen. Zeker als de gasten in kwestie minder mobiel zijn, is van hot naar her lopen wel eens een calvarietocht.

Een ander gegeven, waar we als werkers moeilijk een antwoord op kunnen bieden, zijn problemen van psychische aard. Het manifesteert zich telkens anders, de aanleidingen zijn velerlei, er is moeilijk eenduidigheid op te plakken, en het is niet altijd even bespreekbaar. Het volgende verhaal is één van de vele verhalen waar een psychische problematiek bestaande begeleidingen doorkruist.

Slager, het beroep van zijn vader. Dat komt geregeld terug als we spreken over zijn toekomst. Het is misschien ook het enige dat hem vertrouwd is. Door het uitblijven van zijn regularisatie is hij sinds zijn 18de niet meer naar school geweest. De paar jaar voor zijn meerderjarigheid bracht hij door in aanpassingsklassen om het Frans onder de knie te krijgen, hij bracht ze ook door in onwettig verblijf. Die na zijn meerderjarigheid trouwens ook, maar nu zonder onderwijs, zonder bezigheid. Zijn enige tijdverdrijf, gratis tenminste, is rondhangen op straat, het basketterrein, het centrum. Hij waagt zich een paar keer aan het Nederlands maar heeft ook Frans niet helemaal onder de knie. Echt vrienden heeft hij niet.

Na een tijdje krijgt de familie papieren, hij niet. Hij begint steeds meer te dwalen, begrijpt het niet, waarom hij niet? Niet naar school, niet de verblijfsvergunning die moeder en minderjarige broers en zussen wel hebben gekregen. Nog steeds de stress van een leven in onwettigheid, de enige, niemand legt het hem uit. Hij dwaalt en dwaalt en dwaalt zo stilletjes een psychose in.

Soms, zegt hij, lijkt het wel alsof hij kortsluitingen voelt vibreren in zijn brein. Concentratie is moeilijk, hij krijgt zware

medicatie. Staat er alleen voor. Echte vrienden heeft hij niet - weinig...

Ik ken hem via zijn moeder, heb hem vooral leren kennen in de moeilijke periode, ze was toen bezorgd om hem maar wist niet altijd hoe ze dat kon overbrengen. Ze begreep ook niet altijd wat er met hem aan de hand was.

In elk geval, het heeft hem veranderd, die jaren dwalen, ze hebben hun invloed gehad. Hij is nogal introvert, timide, je kan moeilijk tot hem doordringen, bloeit wel helemaal open in de natuur, waar het rustig is, merken we als hij deelneemt aan activiteiten op JES. Dat kader vindt hij zelden terug in Brussel.

Soit, na veel zoeken (solliciteren doen we alleen op jobs als afwasser, poetsman maar zonder ervaring kom je ook daar niet makkelijk) vinden we een laagdrempelige vorming Assistent Slager. We zijn er ondertussen uit dat de vorming Slager echt te hoog gegrepen is. Contact met de enige organisatie in het gewest die dit voortraject van 2 weken assistent slager organiseert leert ons dat de volgende vorming voor november 2014 is. We hebben het hier dus over een vrij bevestigd beroep (knelpunt eigenlijk) en ik kan in héél het gewest maar 1 vorming vinden – voortraject van 2 weken en dan moeten de geïnteresseerden daar bijna een jaar op wachten. Ik vrees dat hij dit niet gaat volhouden...

Zijn assistente van de werkgelegenheidsdienst van het OCMW heeft de moed aan het eind van dit jaar helemaal verloren en vraagt hem te komen met een papier van de dokter waarop staat dat hij niet in staat is te leren of te werken.

Nog maar wat dwalen dan....

Straathoekwerkers zijn soms het eerste en enige contact van jongeren. Zij maken een eerste, meestal vage vaststelling van een psychische aandoening. Zij moeten vervolgens proberen zien waar iemand daar mee terecht kan, maar vooral: de persoon in kwestie van het nut van een behandeling te overtuigen. Het zijn meestal heel beladen en moeilijke discussies. Zo had de oudste zoon van een familie met een gestorven vader zich aangegeven als gezinshoofd, niet wetende wat dat allemaal inhield. Hij was namelijk als oudste zoon het gezinshoofd, niet? De daaruitvolgende problemen voor de familie waren moeilijk terug recht te zetten. Ondertussen weigert hij elk onderzoek om erkend te worden als mindervalide. Hij blijft koppig doorzoeken naar werk, ondanks dat hij nauwelijks kan lezen of schrijven, en de wereld eigenlijk niet zo goed begrijpt. En zolang hij zijn eigen problematiek niet erkend, kunnen ook andere diensten, zoals de RVA en de belastingen, daar niet onderuit. We merken dat dit voor ons een heikel punt is: personen weigeren om een voorgestelde opvolging, mede door het ziektebeeld zelf, te aanvaarden. Geen enkele dienst is in staat om dergelijke maatregelen op te leggen. Op dat moment kunnen de werkers enkel blijven naast de gast staan, en de schade proberen te beperken. We spreken hier over "Harm Reduction". Harm Reduction is ook bij zware drugs gebruikers meestal de meest geïmplementeerde aanpak:

Ik sta voor de witgelakte deur en kijk of ik de juiste kamer heb. Yep nummertje 66, iemand heeft in een groezelig handschrift een 6 toegevoegd. Ik kan een grimlach niet onderdrukken en begin meteen "Highway to hell" te neuriën, wetend dat het een favoriet nummer is van de gast die ik kom bezoeken en waarop ik hem vaak genoeg compleet uit de bol heb zien gaan. Ik klop op de deur en na een goedkeurend gebrom ga ik naar binnen. Hij ligt uitgestrekt op het bed. Hij lijkt kleiner en smaller dan anders, komt vooral omdat zijn zware lederen vest en bijpassende army outfit zijn vervangen door een wit ziekenhuishemdje. Ik schrik van de breekbaarheid die er van hem uitgaat. Een kerel, wiens aanblik menig vrouw instinctmatig naar haar handtas doet grijpen en haar charmant loopje doet veranderen in een

angstig hertendrafje, ligt hier nu klein te wezen in een triestig ziekenhuiskamertje.

Ik zet mijn geïmproviseerde fruitkorf op het tafeltje en zie hem lachen.

"Ik ben toch geen bomma man. Ge had me beter een paar pinten meegepakt, ik lig hier al 2 dagen water te zuipen". Ik lach mee en ben blij dat er terug een schittering in zijn ogen zit. De laatste keer dat ik hem zag was er enkel een troosteloos verdriet te zien in zijn blauwe kijkers. Zo gaat het met hem, periodes van zotte hoogtes waarin de meest waanzinnige ideeën vorm krijgen en andere momenten dat er enkel een droevige stilte heerst. Ik dacht nochtans dat het beter met hem ging, de laatste depri-bui was al een tijdje geleden. Hij huurde een studiootje, had enkele maanden geleden een nieuwe hond in huis gehaald en had weer enkele zotte projecten uitgedokterd. Zo was er het hemelbedsysteem, waarvoor we op zoek waren gegaan naar oude parachutes die via een vernuftig takelsysteem een doodgewoon bed in een handomdraai omtoveren in een comfortabel liefdesnestje.

Maar toen ik hem 2 weken geleden terug ging opzoeken was zijn dadendrang verdwenen en hing er enkel nog de smerige lucht van alcohol rond zijn trieste persoonkje. Onderuitgezakt in zijn zetel met een ruftende hond aan zijn voeten, kankerend op de rotte wereld die hem precies liever kwijt dan rijk was. Het zijn niet echt de meest fijne momenten om met hem te gaan praten, maar als je weet dat je de enige bent die hem een beetje kan ondersteunen probeer je hem toch te helpen hem uit zijn doomtrip te geraken zonder al te veel kleerscheuren.

Zijn familie heeft hij al jaren niet meer gezien. Zijn vader zit meer in de bak dan er buiten en de relatie met zijn ma is al jaren vertroebeld door haar iets meer dan gemiddeld alcoholgebruik. Ik probeer hem dan ook minstens 1 maal per week te zien wetende dat hij anders maar weinig 'normaal' volk te zien krijgt en ben dan ook al een tijdje getuige van zijn vreemde ups en downs.

Begin vorig jaar was ik hem ook al komen bezoeken in het ziekenhuis, was toen om dezelfde reden opgenomen: in coma gegaan na een paar dagen te zwaar feesten, geen slaap en een overdadig gebruik. Toen was hij 24 uur van de wereld geweest, nu had zijn droomloze slaap 36 uur geduurd. De dokters zeiden dat zijn lichaam bijna op was en dat het een volgende keer wel eens definitief gedaan kon zijn. Maar daar lachte hij mee: "Ik een forse kerel van 32, in de fleur van mijn leven". Hij gaf de schuld aan slechte dope en nam zich voor te minderen en enkel nog kwaliteitsspul te scoren. "Ik ben rock en roll man! Ik kan toch geen burgerlul zoals gij worden. " Hierbij me aankijkend met een plagerige blik. Ik negeerde zijn gesar en probeerde hem duidelijk te maken dat zo'n coma's toch niet normaal zijn en dat hij misschien toch echt eens wat aan zijn gebruik zou doen. Maar ondanks ook mijn goedbedoelde tips het nu toch echt wat rustiger aan te doen wuift hij het doktersadvies lachend weg. "Gewoon pech gehad, man. "

Ik zie tekeningen langs hem liggen vraag of ik ze mag zien. En met zijn kenmerkend enthousiasme begint hij te vertellen over zelfgemaakte meubels van houten paletten. Ik luister geduldig naar zijn idee en beloof hem als hij terug thuis is samen op zoek te gaan naar de benodigde materialen. En als ik even later de kamer uitwandelen betrap ik mezelf erop dat Led Zeppelin's "Stairway to heaven" door mijn hoofdje spookt, een deuntje dat ik hem de volgende keer zeker eens zal laten horen.

Bij een dergelijk publiek fungeert de straathoekwerker vooral als een priester zonder geloof, iemand die als het water de biecht afneemt, zonder veroordeling of achterliggend belang. Een van de weinigen die nuchter zijn, onbevooroordeeld luisteren, en nadien niet met uw schoenen of uw "spul" gaan lopen.

Het is als methodiek op eloquentere wijze beschreven door Nederlandse andragoloog Andries Baart¹, en maakt als dusdanig nog onderdeel uit van onze werkvorm.

Tewerkstelling

Ook volgend verhaal is een veel voorkomend gegeven in de dagelijkse praktijk:

Veel gasten tussen 18 en 25 jaar die we in de wijk ontmoeten zijn vroegtijdig gestopt met hun schoolcarrière. Ze hangen rond met vrienden, doen hun ding, klagen dat er geen toekomst is... Een vorming interesseert hen niet: "We willen werk mijnheer, niet morgen, maar gisteren! Opleidingen zijn tijdverlies, ik moet schulden betalen, geld verdienen..." Ze gaan ervan uit dat de maatschappij hen geen kansen gunt. De moedigen volgen opleiding na opleiding, veelal zonder noemenswaardig resultaat. Veel gasten zijn initieel argwanend tegenover mij. Ik probeer hun aan te moedigen om werk te vinden of een opleiding te volgen, maar in hun ogen loop ik op mijn gemak rond in de wijk en heb ik elke maand mijn inkomen. Het opbouwen van een goede vertrouwensband is daarom niet altijd evident met deze gasten. Het belangrijkste vind ik dan dat de gasten weten dat ik er ben als ze een vraag hebben. In de Anneessenswijk is er een goed netwerk. Veel organisaties zijn bezig met het proberen oplossen van de jeugdwerkloosheid, maar het blijft heel moeilijk om jongeren met frustraties aan te moedigen en hoop te geven. Het is ook delicaat want elke mislukte opleiding of sollicitatie is een bevestiging van wat ze denken: er is geen plaats voor mij in de samenleving.

Leonard spreekt me aan over zijn frustraties. Hij heeft houtbewerking gevolgd, hij heeft echter geen diploma middelbaar onderwijs. Nadat hij een paar jaar heeft "rondgehangen", wil hij nu werk maken van zijn toekomst. In Atelier Groot Eiland heeft hij een test gedaan om te kunnen starten in het houtbewerkingatelier. Zijn kennis over houtbewerking is echter niet goed genoeg en Leonard slaagt niet voor de test. Zijn frustratie komt weer boven drijven. De trajectbegeleidster van het Atelier Groot Eiland doet haar best om Leonard te contacteren om verder te zoeken naar andere mogelijkheden, maar daar heeft Leonard geen zin meer in. Hij vraagt mij of ik andere mogelijkheden heb voor hem. Leonard heeft een groot voordeel. Hij is tweetalig Frans-Nederlands. We proberen het via de sociale interim. Ze geven een gepersonaliseerde coaching en volgen gasten op, ook na de uitzendopdrachten. We bellen voor een afspraak. Even dreigt het mis te lopen als de vrouw van het kantoor zegt dat ze momenteel geen Nederlandstalige gasten kunnen helpen. Gelukkig is Leonard tweetalig, kan hij ook een Franstalig petje opzetten. Het zoeken naar werk is al zeer moeilijk en complex, met een sausje taalcomplexiteit is het soms nog moeilijker. Uiteindelijk krijgt Leonard enkele korte opdrachten, maar ook dat loopt niet van een leien dakje. Maar we houden de moed erin. Morgen nog eens bellen hoe het met hem gaat.

We merken dat veel gasten in een cirkel terechtkomen waarbij vormingen hen niet interesseren: het doet teveel denken aan school, ze verdienen er geen geld mee, veel vrienden hebben een vorming gevolgd en hebben nog steeds geen werk... Ze willen onmiddellijk werk, en kijken naast de moordende concurrentie onder "jongeren zonder middelbaar diploma maar met een volledig leeg CV". Elke mislukte poging vormt een aanleiding om nog defaitischer te worden. In Anneessens hebben we bijvoorbeeld via een samenwerking met Tracé proberen duobegeleidingen voor jongeren op te zetten. Hoewel de verstandhouding daar ok zat, bleek het moeilijk om jongeren door te verwijzen. Ondanks 7 gemiste afspraken bleef de deur soms open staan, maar zelfs dat bleek nog te hoogdrempelig. Toch blijkt de

¹ <http://www.andriesbaart.nl/presentie/>

nabijheid die we houden tussen 18 en 25, soms op dat moment zonder ogenschijnlijke verandering, na 25 jaar vruchten af te werpen. Motivatie duikt op in onder de vorm van een gezin willen stichten, vooruit willen, maar ook door justitie en opgelegde maatregelen:

Freddie blowde zoveel dat het moeilijk was om hem nog serieus te nemen. In de beginperiode was hij altijd onder invloed als ik hem op straat tegen kwam, in die mate dat ik hem moeilijk kon inschatten. Niets wat hij vertelde leek serieus bedoeld. Hij was altijd aan het lachen, gieren, brullen, en vaak verstond ik zelfs niets van hij me vertelde. Eigenlijk was hij een vrij vervelend contact. Niet dat hij onbeleefd was, maar ik merkte dat ik moeite moest doen om hem serieus te nemen. Ik wist dat ergens onder die cannabisnevel de echte Freddie zat, maar die heb ik in die periode maar weinig gezien. Uiteindelijk kwam ook Freddie met de vraag om een vorming te volgen. Ze kwam op een zeer onduidelijke en verwaaide manier, dus we hebben het er een paar keer over gehad. Tijdens die gesprekjes werd me de motivatie achter de vraag echt duidelijk. Hij had iets mispeutert en zat nu onder voorwaarden. Hij stond met zijn rug tegen de muur. Hij kon niet anders.

Een van de voorwaarden die gasten omzeggens altijd krijgen is de verplichting om naar een job of naar een vorming te zoeken. Een job is voor veel gasten nagenoeg onhaalbaar, en dat was ook zo voor Freddie. De concurrentie onder laaggeschoolde jongeren is moordend. Een vorming is dan om verschillende redenen een betere optie. Op die manier kan er wat structuur aangeleerd worden en kon Freddie zich toelleggen op het leren van bepaalde competenties die hem niet sterker zouden doen staan op de arbeidsmarkt, maar ook wat sterker in zijn schoenen. Het zou hem de mogelijkheid kunnen geven om te zoeken naar wat hij écht graag deed, want als je een job hebt waarvan je houdt, zal je geen dag meer in je leven hoeven te werken. En Freddie had redenen om te zoeken. Hij had geen middelbare schooldiploma noch andere werkervaringen, zelfs geen vakantiewerk. Het feit alleen al dat hij iets kon doen wat hij ook effectief graag deed klonk hem vreemd in zijn oren.

Freddie zat met veel vragen. Ik vertelde hem dat ik van de inhoud en de modaliteiten van de vormingen weinig wist. Daar moest hij zelf achter gaan vragen. Het is belangrijk dat gasten, eens ik ze doorstuur naar een collega van de vormingen, vooral dáár hun informatie krijgen. De ervaring van de breuk in sfeer, enerzijds bij het straathoekwerk (zéér flexibel, informeel, communicatief) en anderzijds bij de vormingen (minder flexibel, formeler, doelgericht) is belangrijk. Op die manier snappen ze dat het menens is en dat wordt vaak als positief aanzien. De positie en methodiek van het straathoekwerk laten moeilijk doelen toe die niet volledig door de gasten gedragen worden, aangezien wij op hun ritme werken. Dit heeft noemenswaardige voordelen bij individuele contacten en zorgt voor een vertrouwensrelatie die op zich dan weer de basis vormt voor verdere eventuele stappen. Bij vormingen is het anders. Het duurt het soms een tijdje voor de motivatie en de wil om te leren komt. Dit was bij Freddie zeker het geval. Dit komt niet uitsluitend door de inhoud. Het is dat laatste, in combinatie met de persoon die de vorming geeft en de groepsdynamiek die ontstaat doorheen de tijd, die ervoor zorgen dat gasten vooruitgang maken en uiteindelijk boven zichzelf uit kunnen stijgen.

Uiteindelijk verliep het vlot om Freddie in te schrijven. In tegenstelling tot andere gasten waarmee ik werk duurde het niet lang voor Freddie zich had ingeschreven bij JES. Hij had ook zelf moeite gedaan om zich in te schrijven bij ACTIRIS en om naar de informatiesessie te komen.

Hij was uiteindelijk uitgekozen en mocht beginnen. Ik had hem toen ook al een tijdje niet meer op straat gezien. Op eens stond hij naast mij toen ik 's morgens mijn koffie pakt in de cafetaria van JES. Hij had zijn plan weten trekken en dat was sterk. In de periode erna zag ik Freddie nog wel van tijd tot tijd en hij leek goed bezig te zijn. De inhoud interesseerde hem en hij had zijn plaats in de groep gevonden. Hij vertelde mij dat hij bijleerde en dat hij zich op zijn

gemak voelde. Dat is al een grote stap. Spijtig genoeg komt ook aan dit mooi liedje een einde. Op een dag was Freddie betrapt op het stelen van een 70-tal euro op JES. Betrapt op heterdaad. Op dat moment sta je als organisatie voor een aantal belangrijke keuzes. Ga je hem aangeven? Zet je hem buiten? Zijn er mogelijkheden voor Freddie binnen JES? We stonden nu voor een dilemma. Hoe hard weegt de fout van Freddie door, in het licht van zijn parcours? Hem uitsluiten leek logisch, maar voor Freddie zou dit iets zijn waar hij waarschijnlijk niet van terug zou komen. Anderzijds vonden we ook dat we een signaal moesten geven naar Freddie dat wat hij deed niet blauw blauw gelaten kon worden. We spraken met Freddie en confronteerde hem ook met het algemene gevoel dat op JES bestond naar aanleiding van de diefstal. Uiteindelijk kwamen we overeen dat Freddie ons ging vergezellen in een paar activiteiten. Hij ging als vrijwilliger meedraaien bij de bakstapel en bij een aantal activiteiten bij JES. Dit is uiteindelijk allemaal goed afgelopen. Hij heeft zijn vorming bij JES, en daarna zijn tweejarige opleiding bij Mission Locale met succes afgerond. Freddie was klaar om te werken. Hij had er zelfs goesting in. Maar een vorming is geen werk. Freddie is nog een tijdje werkloos gebleven, maar uiteindelijk vond hij werk in een restaurant.

Hoewel externe factoren een klik kunnen maken, merken we toch dat de nabijheid ook hier een doorlaggevende factor is. Proberen zoveel mogelijk kansen geven, werkt deels. Het is echter zo dat als we doorverwijzen naar onze collega's van het opleidingsteam dat we soms in een dubbele rol komen te staan: enerzijds is er de loyaliteit naar collega's die een bepaalde beslissing (vb. uitsluiten uit vorming) opleggen en deze ook te kaderen naar gasten, anderzijds blijft de nood dat ook bij een sanctie vanuit een andere deelwerking van JES, begeleiding bij straathoekwerk mogelijk blijft. Het is steeds een dun evenwicht bewandelen.

Wat drempelverlaging betreft: aan de hand van groepstrajecten (zie onder) zetten we projecten op om die afstand tussen bijvoorbeeld Tracé of onze opleidingsprojecten nog moeten verkleinen. Vanaf 2015 willen we dit ook structureel uitbouwen door een permanent tussenaanbod/team te creëren tussen het opleidingsteam en het straathoekwerkteam.

Tenslotte merken we ook een toename van gevallen van sociale dumping: mensen tewerkgesteld met schijnzelfstandigencontracten. Deze mensen krijgen een maandloon van om en bij de 1200€ voor 14u per dag werk, zes dagen op zeven. Dit wordt dan voorgesteld alsof zij dit bedrag aan hun opdrachtgever factureren. Bovendien moeten ze daar wettelijk gezien nog bijdragen op betalen als zelfstandige. De opdrachtgever belooft hen om die bijdragen te betalen, wat niet gebeurt. Hoewel deze mensen bij een arbeidsrechtbank onmiddellijk gelijk zouden halen, wanneer ze klacht zouden indienen, durven zij dit veelal niet. De angst om zonder werk en dus inkomen te vallen is bijzonder groot, en maakt hen afhankelijk van de werkgever. We werken hierin sporadisch samen met Or.C.A, organisatie voor Clandestiene Arbeidsmigranten.

Verblijf

Een deel van onze jongeren komen hier in een preciaire verblijfssituatie toe: sans-papiers, asielzoekers, gezinsherenigers... In de veelheid aan statuten en voorwaarden is soms moeilijk duidelijkheid te vinden. Beslissingen van Dienst Vreemdelingenzaken zijn veelal tegenstrijdig aan andere beslissingen, papieren verdwijnen, documenten komen niet toe, er blijft een gigantische achterstand. In deze wirwar van beslissingen is het soms moeilijk weg zoeken. We kunnen hier gelukkig terugvallen op de juridische dienst van de Foyer, die telkenmale correct en gefundeerd advies verstrekt. Het verhaal hieronder is

bijvoorbeeld redelijk courant:

Ik ken Thibeaude sinds enkele jaren. Hij is een Afghaanse prille twintiger die hier al 6 jaar in België verblijft. Hij kwam hier als niet-begeleide minderjarige en kreeg de kans bij een pleeggezin te verblijven. Eens 18 moest hij het land verlaten, maar koos ervoor om illegaal in het land te verblijven. In 2011 krijgt hij tijdelijke verblijfsdocumenten naar aanleiding van een hongerstaking. De voorwaarden die aan deze verblijfsvergunning werden gekoppeld zijn: geen enkele vorm van steun genieten van de Belgische staat en werken of aantoonbare inspanningen om werk te vinden leveren.

Thibeaude werkt geregeld bij verschillende diensten (fastfoodrestaurants, keukenhulp, strijkateliers, ...) Zolang het een aangegeven tewerkstelling is, aanvaardt hij alles. Het is echter zijn droom om als kleermaker aan de slag te gaan.

Thibeaude's zoektocht naar werk wordt bemoeilijkt door administratieve besloemingen. Elke 3 maand dient hij naar het stadhuis te gaan om zijn verblijfsdocumenten te verlengen. Hierdoor is het moeilijk om een tewerkstelling van onbepaalde duur te krijgen. Elke 3 maand leeft hij telkens met de onzekerheid dat zijn verblijfsdocumenten worden verlengd. Thibeaude dient telkens een maand voor het verschijden van de geldige verblijfsduur op zijn documenten een aanvraag tot verlenging te doen. Hij dient deze een maand op voorhand te doen zodat de Dienst Vreemdelingenzaken voldoende tijd heeft om de situatie te onderzoeken. Het laatste jaar merken we echter dat DVZ deze tijd niet kan respecteren.

Om zijn verscheidene moeilijkheden te schetsen, geef ik een overzicht van het jaar van Thibeaude.

Begin 2014 werd hij geopereerd aan zijn arm. Zijn revalidatie bedroeg 3 maand. Gezien hij geen enkele aanspraak mag maken op hulp van de Belgische staat, kan hij geen beroep doen op dringend medische hulp van het OCMW, zonder het risico om zijn verblijfsrecht te verliezen.

In deze periode kon hij bovendien niet werken en geen inkomen vergaren. Bij zijn verlenging van zijn verblijfsdocumenten kon hij bovendien geen arbeidsprestaties voorleggen. De Dienst Vreemdelingenzaken heeft uitzonderlijk zijn verblijfsdocumenten verlengd, gezien hij een medisch certificaat kon voorleggen. Omdat hij tijdens deze ziekteperiode geen enkel inkomen kon verschaffen, ging hij vroeger dan voorzien opnieuw aan het werk, met alle nodige gezondheidsrisico's van dien.

Bij de verlenging in mei, diende Thibeaude 2 maand te wachten op zijn documenten. Hierdoor was er een maand tijdens dewelke hij over geen enkele geldige verblijfsdocumenten beschikte. Tijdens deze periode is het onmogelijk om werk te zoeken. Hij beschikt dan echter niet langer over geldige verblijfsdocumenten en zeg nu zelf, welke werkgever zou geloven dat een persoon van buitenlandse herkomst die enkel een vervallen verblijfskaart kan voorleggen, effectief zou mogen werken. En zelfs al zou een werkgever hem in dienst willen nemen, ze mogen dit pas zodra DVZ opnieuw een geldig verblijf aflevert. Op die manier miste Thibeaude meerdere keren een mogelijke tewerkstelling.

De volgende keer dat hij zich bij DVZ dient aan te melden, is al een maand later. Op dat moment kijkt DVZ naar de voorbije 2 maand om te zien om hij effectief aan het werk was. Zij kijken naar 2 maand, maar Thibeaude kon slechts tijdens 1 maand in aanmerking komen om te werken.

In augustus dient Thibeaude opnieuw zijn verblijfsdocumenten in om een verlenging te bekomen. De maanden gaan voorbij en telkens biedt hij zich aan het stadhuis aan om te kijken of DVZ reeds een beslissing heeft genomen. In november meldt hij zich opnieuw aan, met een arbeidscontract van onbepaalde duur. De werkgever is bereid even te wachten tot zijn verblijfsdocumenten opnieuw verlengd worden. Thibeaude zou heel graag onmiddellijk in dienst

treden, maar zolang DVZ geen beslissing heeft genomen, blijft zijn verblijfskaart vervallen en heeft hij geen geldig verblijfsrecht.

Pas in januari 2015 krijgt hij het bericht dat zijn verblijfsdocumenten niet zullen worden verlengd gezien hij onvoldoende heeft gewerkt in 2014. Een situatie die door nalatigheid van de dienst zelf veroorzaakt was. Met het voorgedragen contract houden ze geen rekening, omdat deze tewerkstelling nog niet begonnen is. We gaan met Thibeu in beroep tegen deze beslissing. Dit verhaal krijgt ongetwijfeld nog een staartje in 2015.

Om zijn kansen op de arbeidsmarkt te verhogen, was Thibeu bereid om een opleiding te volgen. Hij was ingeschreven voor een paar opleidingen. Meerdere keren kon hij niet starten omdat hij tijdens de opleiding zijn kaart zou moeten verlengen en er dus een risico bestaat dat hij niet langer over geldige verblijfsdocumenten zou beschikken. Zonder verblijfsdocumenten kan men ook niet deelnemen aan een erkende opleiding. Dus ook voor de mogelijkheden om zich bij te scholen en zo zijn kansen op de arbeidsmarkt te verhogen, wordt hij omwille van administratieve belemmeringen uitgesloten.

Thibeu blijft volharden, maar bij elk negatief bericht zie ik hoe moeilijk het is. Hij wil niet terug naar zijn land, en blijft schipperen tussen hoop en wanhoop.

Er zit geen eenduidigheid in de beslissingen. Bovendien werken die beslissingen veelal een goede integratie tegen. Daarenboven is het een systeem dat gemotiveerde en werkwillige mensen elke levensvreugd ontnemt. Net zoals de vrijwilliger en koploper bij ons, die na enkele maanden werk bij de Colruyt had gevonden als aanvulling op zijn deeltijds onderwijs, te horen kreeg dat hij het land moest verlaten wegens geen werk. We merken dat we meer en meer via de federale ombudsdienst moeten gaan om dergelijke beslissingen tegen te gaan. Het zijn ook verhalen die gasten uit onze projecten treffen (zie Leeggoed) en die een onuitwisbare impact hebben op de mensen zelf en de andere leden van de groep.

Vrijdag, 11u. Telefoon van een collega. "Of ik Jef nog heb kunnen contacteren?". Beiden hadden we een berichtje gekregen van hem "Please call me...". Daarna niets meer, enkel voicemail. We zijn beiden ongerust. Een dag later krijgen we eindelijk het nieuws waarvoor we allebei al vreesden. Jef is opgepakt op het openbaar vervoer en zit nu in het gesloten centrum voor illegalen in Merksplas. Hij had een fout ticketje en werd tegengehouden door een controleur van de Lijn. Hij betaalde onmiddellijk zijn boete, maar dat mocht niet baten. De controleur belde de politie. Einde verhaal voor Jef. Na 4 jaar had hij nochtans eindelijk zijn draai gevonden. Hij is dakloos geweest, heeft in de SAMU gezeten, in de 123 gelogd, heeft zwarte sneeuw gezien. Veel zwarte sneeuw. Maar nu was zijn kamer in zijn zelf gerenoveerde appartementje eindelijk ingericht en na veel zoeken had hij eindelijk een job gevonden, als mecanicien dan nog wel. Dat was hij vroeger in Nigeria ook. Nigeria, het land dat hij ontvluchtte omwille van medische redenen en problemen met militairen. Het land waar hij zijn vrouw en 4 kinderen achterliet uit vrees voor zijn leven. De militairen zoeken hem nog steeds, bedreigen zijn familie en laten weten dat ze hem wel zullen vinden. De Belgische overheid heeft er geen oren naar. Twee keer werden zijn aanvragen tot asiel en regularisatie afgewezen, zijn beroep evenveel.

Twee weken later ga ik hem bezoeken in Merksplas, samen met een andere gast. Hij lacht als we binnenkomen, maar dat lachen vergaat hem snel. Hij ziet er moe uit, gestresseerd. Hij kan zijn vrouw niet bereiken en dat verontrust hem. Hij slaat met zijn vuist op tafel, is duidelijk geagiteerd. De altijd rustige Jef, de rots in de branding voor alle gasten van Leeggoed. Altijd aanwezig, geen enkele vergadering gemist, geen enkele activiteit gemist, geen enkele belofte niet

nagekomen. En nu een lege stoel, een lege kamer in ons woonproject.

Een jaar eerder maakten we hetzelfde mee met Patrick. Opgepakt op het openbaar vervoer en naar Merksplas gebracht. Van daaruit naar Nederland, maandenlang opgesloten en dan weer naar Jordanië gebracht. De eerste poging mislukte. De tweede keer sloegen ze, werden zijn handen en voeten vastgebonden en werd hij door twee politieagenten begeleid tot in Amman. Daar werd hij uitgeleverd aan de militaire politie en opgesloten in de cel. Deserteren, daar lachen ze niet mee in Jordanië. Af en toe hoor ik hem nog. Hij wacht zijn proces af, maar vindt geen advocaat. Niemand wil zijn verdediging op zich nemen. Het justitieel systeem is corrupt en hij voelt zich een paria. Niemand wil met hem geassocieerd worden. Hij droomt nog steeds van zijn terugkeer naar Brussel, de andere gasten te zien en samen te eten.

De rol van straathoekwerker is hier enigszins dubbel. We proberen altijd aan de hand van correcte informatie een eerlijk beeld te geven van de mogelijkheden in België. Voor velen zijn terugkeer of irregulier verblijf de enige mogelijkheden. Toch prefereren velen de precariteit van irregulier verblijf boven terugkeren naar waar “er niets meer is”: er is geen angst voor vervolging, enige medische zorg, en misschien ooit papieren. Anderzijds merken we dat na vele engagementen van overheden, voor rechthebbenden weinig veranderd is: een verblijfskaart voor één jaar verlengen duurt soms zes maand, arbeidskaarten kunnen enkel op basis van verblijf verlengd worden, mensen verliezen hun job, en worden daar extra voor gesanctioneerd. De werker valt hierbij in de rol van belangbehartiger, veeleer dan brugfiguur. Het is echter ironisch dat veel nieuwkomers niet werken door toedoen van een slechtfunctionerende overheidsdienst, dan door een clichématige onwilligheid.

Huisvesting

De weg uit de dakloosheid duurt meestal veelal, de weg erin kan snel gaan:

Eric moet zijn appartement verlaten: het is onbewoonbaar verklaard. Een probleem bovenop de vele zorgen die Eric al had. Waar zal hij een betaalbare woning vinden? Helaas, na drie weken komt er een probleem bij. De gemeente Anderlecht schrijft hem uit omdat hij niet meer op het adres woont. Vervolgens krijgt hij geen OCMW-uitkering meer. En hop, de problemen stapelen zich op...

Om in beroep te gaan tegen deze beslissing moet Eric naar de arbeidsrechtbank gaan, bemiddelen lukt niet meer. Hij heeft dringend een pro-deo advocaat nodig maar om recht te hebben op een pro-deo, moet Eric bewijzen dat hij geen inkomen heeft. Op de dienst Juridische Bijstand zegt men mij dat een attest van uitschrijving van de gemeente en een bewijs van eerdere betaling door het OCMW volstaat om recht te hebben op een pro-deo advocaat. Ik spreek een half uur op voorhand af met Eric aan de burelen van de dienst Juridische Bijstand. Er staan reeds 15 mensen voor mij te wachten. Ik krijg alvast nummer 15 terwijl ik op Eric wacht die 10 min. later toekomt. Gelukkig was ik er want als Eric toekomt staan er al 30 mensen te wachten. De diensten gaan pas open binnen 20 min. Voor we de wachtzaal binnengaan moeten we eerst ons ticketje omwisselen met een ander, gekleurd ticketje. We zitten 2 uur en 30 min in de wachtzaal als Eric naar het tussenloket mag gaan waar hij de bewijzen afgeeft dat hij recht heeft op een pro deo-advocaat. Het gaat vlot vandaag. Vorige keer heeft hij 4 uur gewacht om dan te horen aan het tussenloket dat hij niet over de nodige documenten beschikt, dat hij nog eens zal moeten terugkomen. Deze keer is Eric wel in orde. Eric krijgt een nieuw ticketje met een dossiernummer. Een klein half uur later mag Eric zijn zaak gaan uitleggen aan

de aangestelde advocaat. Het is een eerste stap in de goeie richting voor Eric. Hopelijk is zijn administratie binnen de maand in orde, maar hij zal moeten wachten op zijn OCMW-uitkering. Deze heeft hij nodig om opnieuw op zoek te gaan naar een appartement. Ondertussen moet hij intensief op zoek naar een appartement, maar gelukkig heeft hij zijn moeder nog die hem de komende weken zal opvangen.

Huren in Brussel is geen makkelijke zaak voor mensen met een laag inkomen. Veel jongeren blijven lang bij hun ouders in een klein sociaal appartement wonen. Iets vinden onder de 450€ is een quasi onmogelijke opdracht, zeker voor iemand die leeft van een vervangingsinkomen. Zij worden veel geweigerd op basis net van het stigma dat op hen kleeft. Werkers ondersteunen hun gasten bij het zoeken van appartementen, gaan mee bij bezoeken, of helpen met bellen, maar het blijft een tijdrovende bezigheid (zie ook de belevenissen van Jo & Bart). Veel appartementen, zowel sociaal als privé, zijn bovendien “onbewoonbaar”. Het is daarom altijd afwegen voor mensen of ze klacht indienen bij de huisvestingsinspectie: indien het onbewoonbaar verklaard wordt, zijn ze hun dak kwijt. Ook worden vormen van samenwonen afgestraft: samenwonenden krijgen minder vervangingsinkomen. Ook als dit tijdelijk onderdak of hulp betreft. Daardoor wordt onderlinge solidariteit ontmoedigd. Dit komt ook terug in het verhaal in volgend hoofdstuk.

Door het Leeggoedproject proberen we samen met Samenlevingsopbouw, Pigment en Chez Nous daar een actiegericht antwoord op te bieden.

Justitie

In de beslommeringen rond justitiële aangelegenheden komen de werkers af en toe in de gevangenis, soms betreft dit een vraag naar begeleiding:

De telefoon gaat, het is een anonieme oproep. Hij blijkt uit de gevangenis te komen. Ik ken de jongen niet, hij wil me niet vertellen hoe hij aan mijn nummer kwam. Typisch, al die geheimzinnigheid voor niets. Na een tijdje kom ik het toch te weten.

Bon, binnenkort heeft hij penitentiair verlof en hij wil eens afspreken om werk te zoeken. Het moet dus wel op gegeven momenten. Geen probleem, we spreken af op JES en schieten onmiddellijk in gang. Hij is nogal functioneel ingesteld.

Hij heeft lang in de bouw gewerkt, een stommiteit heeft zijn justitiële emmer doen overlopen en door alle stommiteiten samen, heeft hij drie jaar vast gezeten. Tja, het ging helaas niet om fraude of zwendel in diamanten. Straatcriminaliteit wordt hard aangepakt.

In de gevangenis en zeker door de lange periode van detentie, heeft hij besloten in gang te schieten. Lessen Nederlands, vrij intensief, gevangenisarbeid tijdens de vrijheidsberoving: zo gaat de tijd sneller voorbij en hij komt interessante mensen tegen.

De sociaal assistente van de gevangenis laat hij niet met rust. Hij dringt zelf aan op afspraken en heeft goede contacten met de organisaties die samen met gedetineerden nadenken over vorming en begeleiding tijdens en na de detentie. Kortom een modelgevangene.

En dat was ook zo, deze kerel was mijn meest gemotiveerde gast. Intrinsiek gemotiveerd, gelijk ze zeggen. Hij neemt

zelf initiatief, heeft tegen onze volgende afspraak zelf een aantal brieven gestuurd, weet wat hij wil en geeft dat ook goed aan. De wijk blijft verleidelijk. Hij mag van de rechter niet meer in deze gemeente wonen, maar zijn familie, oude vrienden en de jeugdijaren blijven kleven. Iedereen wil er weg maar niemand kan zich echt losmaken. De wijk plakt aan hun vel. Daar is deze jongeman zich van bewust en hij probeert er zich los van te maken, heeft er nu misschien ook de leeftijd voor.

We krijgen vooral afspraken in de lente maar dan is hij nog niet in vrijheid gesteld en dus kan hij niet op afspraak komen. Eens vrij, houden we ons vooral met zijn administratie bezig: waar kan hij zijn adres zetten zonder dat de persoon die hem herbergt er last van heeft. Ondertussen zoeken we naar een appartement. We proberen de gevolgen voor zijn zus te beperken en vragen een referentieadres aan het OCMW, eventjes maar, totdat hij zijn eigen flat heeft gevonden. Het OCMW weigert, hij zit niet genoeg in de miserie, en moet zijn adres maar bij zijn zus zetten.

Komt hij langs een werf dan vraagt hij naar werk of een contactpersoon om zijn cv naar te sturen. Zo slaagt hij een interimcontract aan de haak maar valt al gauw op tijdelijke werkloosheid bij gebrek aan werk. In de plaats doet hij een vorming bij tot metser om zijn kansen in de sector te vergroten.

Hij heeft zin om zich te geven op een werf, zijn vader heeft ook altijd in de sector gewerkt. Hij wil daar ook zijn kost verdienen. Even lijkt het erop dat hij als stagiair aan de slag kan gaan op een werf in het Brusselse in beheer van een Limburgse aannemer. Hij vraagt me mee om zijn werkcontract te ondertekenen. Bij aankomst op de werf blijkt dat ze subsidies krijgen voor het aannemen van een stagiair en ze kunnen hem dus geen ander contract aanbieden. De mannen beginnen om 7u zodat ze 's avonds de files vermijden door om 15u konden vertrekken. Ze komen met de camionette en hem ergens onderweg ophalen is moeilijk. Hij heeft geen rijbewijs en zou meer dan twee uur onderweg zijn of moeten komen met de fiets in putje winter voor het loon van een stagiair. Hij kan beter.

We zien elkaar regelmatig tot zijn administratie, huisvesting in orde zijn en hij opnieuw aan een vorming is begonnen. Maandag eens bellen hoe het met hem gaat.

Soms doet een gewoon bezoek al iets. Sommigen zitten 23uur in een cel met 2 anderen, elke afwisseling is welkom. Wat onderbreken ook. Vanuit de gevangenis kunnen we al enkele stappen zetten ter voorbereiding van de vrijlating: een eventueel appartement, een vorming, contact met vrienden en familie... We merken dat binnen de gevangenis, onder meer door overbevolking en onderbemanning, weinig ruimte is om van binnenuit dergelijke trajecten op te zetten.

Hoe het ook zij, dergelijke trajecten verlopen niet steeds vlekkeloos:

Ik heb Robert pas echt leren kennen in de gevangenis. Daarvoor kende ik hem van ziens. Dit is een vrij normaal gegeven binnen het straathoekwerk. Eerst een 100-tal keer 'bonjour' zeggen en een handje geven. Zo gaat het vaak op straat, zo lang duurt dit. Soms heb je nu eenmaal iets nodig om van een oppervlakkige omgang een meer diepgaander contact te maken. De gevangenis bleek hier een goede katalysator. In tijden van crisis herinneren vinden veel mensen mijn telefoonnummer terug.

Op een bepaald moment kreeg ik dus van één van Robert zijn kameraden de boodschap dat Robert in de gevangenis zat. De 'tamtam' van de wijk deed zijn werk en bereikte me snel en goed. Ze vroegen me of ik Robert kon helpen, of ik niet eens langs kon gaan. Een sociaal werker, zeker als het 'un flamand' is, die moest toch iets kunnen doen. Zo gezegd, zo gedaan. Ik naar de gevangenis. Op bezoek.

Het is vrij ironisch, maar de gevangenis binnen geraken is geen sinecure. Veel van zijn vrienden hebben bijvoorbeeld een strafblad. Dan mag je nog zo een goede vriend zijn, als bezoeker kom je de gevangenis dan niet binnen. Ook als sociaal werker is het niet altijd even gemakkelijk. Je moet de juiste papieren en toelatingen hebben. Als je geen toelating hebt, ook als sociaal werker, kom je er niet in.

Toen ik met de nodige paperassen in de gevangenis aankwam werd ik in een cel gestopt, die dienst deed als bezoekerscel. Ik moest een tijdje wachten. Het leek wel een uur te duren. Ik zat er nog maar net en de muren kwamen al op mij af.

Toen werd Robert door een van zijn bewakers binnen gebracht. Hij keek heel verbaasd, hij had me duidelijk niet verwacht, maar was toch ook wel blij dat iemand hem kwam bezoeken. De eenzaamheid waarmee een gevangene binnen geconfronteerd wordt mag niet onderschat worden. We bespraken zijn situatie, de feiten die hem daar brachten, en vooral de zaken die hem zo snel mogelijk terug buiten zouden krijgen. We spraken af dat hij zo snel mogelijk een vorming zou kunnen volgen op JES. Robert had me vroeger nog eens gevraagd hoe hij bij ons een vorming kon volgen. De motivatie die er toen niet 100% was, was er nu, vanzelfsprekend, wel. Ik besprak de situatie met mijn collega's van de vormingen, en er werd wat op papier gezet. Indien Robert voorwaardelijk vrij gelaten zou worden, zou hij op JES een vorming kunnen volgen. Ik vertelde hem ook dat hij een leven te gemoed ging mét een strafblad. De zoektocht naar werk voor een laaggeschoolde jonge Marokkaan is in Brussel sowieso al een nagenoeg onbegonnen zaak. Wanneer je in de gevangenis hebt gezeten, moet je extra troeven hebben. Elke vorming die je volgt helpt daarbij. Onze strategie bleek uiteindelijk te werken. Robert kwam voorwaardelijk vrij en begon zijn vorming op JES.

Initieel verliep dit goed. Ik kreeg van de trajectbegeleidster regelmatig zeer positieve updates over Robert. Hij was altijd op tijd, was gemotiveerd en een aangename cursist. Alles ging goed. Tot op de laatste dag. Mijn collega-trajectbegeleidervroeg me of ik niet even wou komen, want er was iets misgelopen met Robert. De politie was al gebeld. Zulke mededelingen kondigen nooit leuke situaties aan.

Toen ik toegesneld kwam op de plaats waar Robert zijn vorming doorgaat was de politie er ook al. Ze hadden Robert en een van zijn kameraden in een hoek vastgezet. Blijkbaar hadden ze iets proberen te stelen. Ze ontkenden in alle talen. Er waren geen bewijzen, maar wel sterke aanwijzingen. OP JES zelf is hij alleszins niet meer welkom.

Uiteindelijk maakt het voor mij, als straathoekwerker, natuurlijk niet uit. Ik zie Robert nog regelmatig op straat. We blijven goed contact houden en ik blijf kijken wat we kunnen doen in verband met het zoeken naar een vorming, of tout court, met het zoeken naar oplossingen voor de vragen die hij heeft. Robert blijft een van mijn gasten. Straathoekwerk is één van de weinige werkvormen die de straf niet gebruikt. Wij zijn er voor onze gasten. Soms om de straf te kaderen, om te bemiddelen, om ze oplossingen aan te reiken,... Ook als het niet goed gaat, of als ze het niet zo goed doen. Ook als het fout loopt, staan we hen bij, want wie weet, ooit komt het goed...

Het blijft een van de eigenaardigheden van ons werk. Jongens die het goed doen, kunnen telkenmale verleid worden door de schittering van gemakkelijk geld. Het is natuurlijk zo dat dergelijk gedrag nagenoeg elke andere positieve gedraging uitwist. Dit gedrag, en de onderliggende oorzaken, worden uitvoerig beschreven in de I-POPpublicatie van JES & partners. Hoewel de context anders is, loopt de nodige begeleiding gelijklopend met de aanpak van straathoekwerk. Voor verdere diepgang verwijzen wij u echter naar: (<https://ipopinfo.wordpress.com>)

Onderwijs

Zoals eerder aangehaald, is de school voor veel jongeren een frustratieparcours. Werkers gaan daarom mee op zoek naar een school, als een jongere op de vorige aan de deur is gezet, helpen stageplaatsen zoeken, proberen de ouders te overtuigen om toch een time-out te proberen, of helpen soms gewoon met huiswerk of examens:

Jongeren stimuleren op school te blijven en een beetje ambitie aan de dag te brengen is een essentieel aspect van onze job als groepswerker. Voor gasten van zestien jaar zijn er zoveel dingen aan het gebeuren en is er zoveel verleiding vanuit alle richtingen dat de prioriteit zelden ligt op het uitblinken op school.

Pieter-Jan, heeft heel veel te doen. Een paar honderd sociale mediacontacten onderhouden, mee zijn met nieuwste muziek en modetrends nemen een groot deel van zijn tijd in. Op woensdag animatie geven in de wijk met de nieuwste pet en de meest flashie schoenen, om indruk te maken op de meisjes, past nog net in zijn drukke schema. Voortdurend bezig zijn met hoe de mensen je zien en ononderbroken een coole walk hanteren houdt een mens fameus bezig. Pieter-Jan is vlot, intelligent en straatwijs. Pieter-Jan is een jaar geleden beginnen experimenteren met jointjes. Straathoekwerk heeft een goede relatie met zijn vader, die optreedt als syndicus aan de vijf blokken, en de sinds kort neerwaartse beweging van de schoolresultaten van zijn zoon zijn vaak het onderwerp van discussie. Dat zijn zoon aan het experimenteren is met softdrug weet hij niet en wij zien het niet als onze taak het hem te vertellen. Wel weten we dat het vrolijke leven van PJ wel eens een abrupt einde zou kunnen kennen indien het zijn vader ter oren komt. We bevinden ons tussen twee vuren aangezien we enerzijds Pieter-Jan in het project willen houden om zijn kruistocht naar volwassenheid mee te begeleiden en anderzijds de autoriteit van zijn vader, die heel hard met hem begaan is en het belang van een degelijk diploma als noodzakelijk ziet om te slagen in onze veeleisende samenleving. Een lang gesprek onder vier ogen met de vader waarbij de gemeenschappelijke opvoedkundige doelen verwoord worden heeft als resultaat dat Pieter-Jan de animaties op woensdagnamiddag nog mee organiseert. Tijdens lang gesprek onder vier ogen met Pieter-Jan wijs ik hem op de gevolgen van druggebruik inzake motivatie en levensvreugde. Ik leg hem het woord apathie uit en benadruk dat ik matig gebruik in specifieke omstandigheden in de vrije tijd niet afkeur. Dat hij als rolmodel functioneert voor de kleinere jongens in de buurt en dat ik verwacht dat hij die verantwoordelijkheid als een volwassene draagt. Dat hij moet begrijpen dat ik van zijn vader een mandaat gekregen heb deel te nemen aan zijn opvoeding en ik het fijn zou vinden moest hij me niet in een lastig parket brengen door gekke dingen te doen. Op wekelijkse basis zien we elkaar. Naast samen werken hebben we samen plezier en tracht ik niet de vervelende oom te zijn die alleen maar vraagt hoe het gaat op school. Regelmatig brengt hij taken mee, vooral bij Engels en Nederlands kan ik hem helpen en doe dan ook met veel plezier.

Zestien jaar zijn is verleid worden en impulsen onderdrukken. Rebelleren en experimenteren zijn dagelijkse kost. Een vader die begaan is met je opvoeding en een bemoeizuchtige sociaal werker die even een andere context biedt zijn niet de dingen waar je om gevraagd hebt maar waar je achteraf glimlachend aan terugdenkt eens je je diploma op zak hebt.

Toch merken we dat veel jongeren al vroeg beginnen af te haken op school. De redenen zijn complex, de oplossingen ook. We hopen om vanaf 2015 samen met DBROEJ een actieonderzoek op te zetten om een steentje bij te dragen aan een oplossing.

Tot slot

We zien uit het verhaal van Pieter-Jan hier tevens dat ook de groepswerkers soms individuele begeleidingen opnemen, indien de vertrouwensband met hem of haar groter is. De jongeren staan centraal in onze werking, waardoor rollen van werkers soms in elkaar overgaan. Hier betreft dit contact met de ouders van een vrijwillig buurtanimator, die daarnaast ondersteuning krijgt bij schooltaken. Maar ook vanuit signaalwerk bepaalt het groepsproces de mate waarin gasten mee signalen uitdragen. Zo komt het dat de signaalwerkster ook groepswerk doet, en van daaruit individuele coaching biedt. Straathoekwerkers gaan ook mee op vormingsweekends of voetbaltrainingen. Dit alles kan een individuele band versterken. Vertrouwensrelaties zijn ook niet zomaar overdraagbaar. Het is niet omdat het met een straathoekwerker klikt, dat het ook lukt met een groepswerker, of vice versa. Daarom spelen we met rollen, in het belang van het resultaat voor de jongere.

We zien ook dat de taken van een straathoekwerker gaan van coaching, tot bemiddeling, tot direct ondersteunen, veelal over levensbrede en multiproblematische situaties. Doorverwijzen is meestal geen sinecure, omdat structuren geen raad weten met onze gasten, of omdat jongeren niet aarden in bestaande structuren.

Om drempels te signaleren naar structuren heeft signaalwerk één à twee jaarthema's, en om gasten een voorbereidend traject te laten afleggen, hebben we verschillende groepsprojecten. Zo mikken we op een *integrale* aanpak van de problematiek: individueel, in groep en naar de maatschappij. We engageren ons natuurlijk om maximaal resultaat te halen, in het belang van de jongere, en zijn omgeving. Het blijft echter moeilijk om de resultaten zichtbaar te maken: zowel cijfermatig als narratief slagen we er niet in om de impact van onze werking correct weer te geven. Wat doorverwijzingen betreft zien we onder andere de RVA, zowat alle centrale OCMW's, verschillende deelwerkingen van het CAW, CCG, Mission Locale, Tracé Brussel, verschillende ziekenhuizen, verschillende scholen, CLB's, buurt- en jeugdhuizen, sociale diensten, schuldbemiddelaars, juridische diensten, advocaten, vormingscentra, opleidingsaanbieders, sociale huisvestingsmaatschappijen,... Dit is echter weinig tekenend, omdat een begeleiding niet altijd overdraagbaar is, hoe warm ook, en gestoeld blijft op vrijwilligheid. Er blijft ook een enorm psychosociaal aspect aan het werk zitten, dat moeilijk in cijfers te vatten is, en waar de impact moeilijk van te meten valt. Toch blijven we inzetten op de zoektocht om dit zo maximaal mogelijk weer te geven. We hopen dat met een publicatie rond onze werkvorm duidelijker te brengen in volgende convenantperiode.

Competentietrajecten: groepswerk

In 2014 waren drie groepswerkers actief in ons team. Twee werken vanuit een lokale context: Anneesens Zenne en Maritiem. Een derde heeft een overkoepelende rol naar vormingen en competentietrajecten toe. We behandelen de wijken vervolgens apart, ook al zit er een sterke uitwisseling in methodiek en ervaring tussen de verschillende contexten.

Werking Papenvest, site Vijf Blokken

Onze oudste projectmatige werking tot nu toe: begonnen als experiment in rond intergenerationele buurtanimatie, en ondertussen uitgegroeid tot los-vaste samenwerking tussen verschillende partners in de wijk rond de 5 blokken. De filosofie over de lijn van projecten is dezelfde: jongeren een competentiegerichte vorming bieden en hen inzetten als vrijwilliger in hun eigen buurt, om zowel zichzelf te versterken, alsook de dynamiek in de buurt een positieve draai te geven. Vanuit het animatieproject ontstonden al gauw het klusjesproject Springplank aan de Zenne, dat ondertussen ook verschillende vormen aanneemt. Onderstaand schema geeft de actuele toestand in 2014.

De impuls van deze projecten wordt gedragen door de VGC-middelen rond het intergenerationeel project (2012-2015). Het maakt een samenwerking mogelijk tussen partners die vertrekken vanuit verschillende filosofieën (buurtwerk, straathoekwerk, ouderenwerk, een sociale huisvestingsmaatschappij), met bijhorende verschillende subsidiekanalen (gemeente, gewest, gemeenschapsregeringen). JES speelt daarbij de rol om jongeren een plek te geven in deze verschillende dynamieken, waarbij gemikt wordt op een meerwaarde voor de jongeren zelf, de partnerorganisaties en de buurt. We werken daarbij samen met onze collega's van Yota!, die het participatieluik op zich nemen.

Het project kende in 2014 zowel een groei en een diversificatie van activiteiten, het vergde ook een diepgaande reflectie over buurtwerk met jonge animatoren. Vooral dit laatste gaf aanleiding tot een bijsturing van het animatieproject zelf.

Intergenerationeel Animatieproject

Begin 2014 liep het spaak met enkele animatoren van het animatieproject: enkele diefstallen, en weinig betrokkenheid bij de voorbereiding van de activiteiten, zorgde ervoor dat we de animaties door jongeren voortijdig stilgelegd hebben. Deze werden overgenomen door partner Habitat et Rénovation. Tot nu toe werden vormingsmomenten ingebouwd doorheen het jaar als deel van het traject. We besloten, in samenspraak met de partners, om voor 2015 vorming op maat op te zetten, gekoppeld aan een stage bij verschillende organisaties, als voorwaarde om de buurtanimaties te mogen geven. Een eerste testvorming "Buurtanimator" werd al in de Maritiemwijk gegeven, en bijgeschaafd om in te zetten aan de 5 blokken. Dit gebeurde met ondersteuning van de collega's van het kadervormingsteam. We mikken op najaar 2015 om met een nieuwe generatie animatoren te starten.

Yota: participatie & meisjeswerking

In de zomer van 2014 werden opnieuw participatieateliers georganiseerd. Hierin werkten we onder

andere met tijdelijke krijtverf om spelelementen in de openbare ruimte aan te brengen en om een fietsparcours vorm te geven. Ook in het kader van Festival Kanal Playground vonden er activiteiten plaats. Tijdens die dag experimenteerden we met witte tape (de “rode draad” van Kanal Playground).

Samen met de kinderen en jongeren, tapeten we ludieke spelelementen op de grond. Een nieuw (tijdelijk) speelterrein was geboren. De resultaten van de participatieateliers zijn doorgegeven aan het Duurzame Wijkcontract dat in het voorjaar van 2015 begint met de heraanleg van de openbare ruimte aan de Papenvest. Het tijdelijke fietsparcours werd bijvoorbeeld gebruikt als inspiratie voor een permanent parcours. We mikken ook om gedurende de werken acties ondernemen om de kinderen en jongeren te betrekken bij de heraanleg van de site.

Tijdens de intergenerationele animaties kwamen we al lang tot de vaststelling dat er weinig ruimte was voor meisjes aan de 5 blokken, zowel fysiek, als qua invulling. Daarom kozen we voor een specifiek participatietraject voor meisjes. Aan de ene kant willen het referentiekader van de meisjes verruimen door hen nieuwe activiteiten, wijken en mensen te laten ontdekken. Zo was er een dansatelier met de Kaaistudio's, werd er aansluiting gezocht naar het project “Ik help mijn buuren”, waren er verschillende bezoeken aan musea, en organiseerden de meisjes enkele activiteiten.

Het klusjesproject “Springplank aan de Zenne”

Ook in 2014 werd een trappenhuis van de sociale blokken gerenoveerd met een 12-tal jongeren. De doelen zijn hier uiteenlopend: een kader bieden voor jongeren tussen 18 en 25 om wat ervaring op te doen, maar ook om structuur te bieden die ze nodig hebben voor vormingen of in een werksituatie (op tijd komen, omgaan met afspraken, vergaderen, plannen,...). Het is een omgeving waar we ook op een andere manier met de jongeren over hun toekomst en noden kunnen spreken. Daarnaast mikt het project ook de gangen van de bewoners aangenamer te maken, en het beeld van de jongeren in de wijk te veranderen (of ze te kans te geven zich in een ander daglicht te tonen). Twee jongeren vonden werk, en twee stroomden door naar een opleiding.

Daarnaast werden jongeren ingeschakeld om op regelmatige basis flyeracties te doen voor verschillende Brusselse organisaties, zoals het Kaaitheater, het wijkcontract, de Koekelbergse Alliantie van Knutse-laars (die in de voormalige koekjesfabriek was neergestreken),... We zetten hier meer op in om de link te creëren tussen jongeren en andere organisaties in en rond de wijk. Het maakt de projecten en hun werking erachter bekender bij de jongeren, en de jongeren dragen hun steentje bij bij de bekendmaking in de wijk, zowel via gerichte flyeracties, als mond op mond.

Tenslotte zag in 2014 het Project Ecologie het daglicht: door de hardnekkige kritiek op de leefomstandigheden en de hoge energiekosten in de Vijf Blokken vroeg de Brusselse Haard ons om samen met jongeren een aantal ecologische/budgettaire aanpassingen te doen in de appartementen van de bewoners. Door tien jongeren werd in 75% van de appartementen (270) een tochtstrip op de deur geplaatst. Om de waterfactuur naar beneden te halen werden er besparende douchekoppen en kranen geïnstalleerd. Een baksteen in de spoelbak van het toilet spaart de mensen een liter per druk op de knop uit. Tenslotte deelden ze ook een foldertje met ecologische maatregelen uit. Er werd een vorming voorzien voor de jongeren om de boodschap over te brengen.

Enerzijds moest dit de kosten voor de bewoners verminderen, anderzijds bleven de werkers en de jongeren veel plakken, en een praatje maken met de bewoners: veel ouderen leven daar vereenzaamd,

komen weinig buiten en vertrouwen niemand. Het project bracht ons op het idee om een klusjesproject voor ouderen op te zetten. Initieel dachten we aan de lokale zorgregisseur, maar dat project werd stopgezet.

Ik help mijn bureu

Het project "Ik help mijn bureu" werd toch uitgebouwd, samen met de netheidsagent van het wijkcontract, Lokaal Dienstencentrum Forum en Habitat et Rénovation. Met het project wilden we enerzijds dat de jongeren de buurtbewoners zouden helpen, zoals groothuisvuil weghalen bij vereenzaamde ouderen, of kleine reparaties of kuiswerkjes uitvoeren. Anderzijds wilden we eenzelfde publiek aansluiting laten vinden bij de activiteiten van Forum en Habitat et Rénovation. Dit project is nog in testfase, en wordt bijgeschaafd in 2015. Er werd een vuilophaling georganiseerd, er werden verschillende deur-aan-deur-acties gevoerd, en er werden al 8 appartementen bezocht voor kleine klusjes, zowel met de 18+ jongeren als met de meisjeswerking.

St. Rémi - Maritime

Midden juni 2014 ging het project St-Rémi van start, een vindplaatsgerichte jeugdwerking van JES. De middelen van de POD maatschappelijke integratie hebben ons in staat gesteld om het project op te starten, te coördineren en financieel te bestendigen via andere kanalen tot december 2016.

Het uiteindelijk project is een cofinanciering geworden met wijkcontractmiddelen van de gemeente Molenbeek, projectmiddelen van het Migranten Impuls Fonds en een startinjectie van de POD Maatschappelijke integratie. Er werden een jeugdwerker en een straathoekwerker aangeworven, die vanuit de sportzaal een vindplaatsgerichte jeugdwerking moesten uitbouwen, alsook de zaal beschikbaar stellen voor organisaties en scholen uit de wijk die met jongeren werken. Met dit project bouwden we voort op een participatietraject van Yota! rond de heraanleg van het plein in 2013, ervaringen uit het Intergenerationeel Animatieproject aan de 5 blokken, expertise uit Antwerpen en de algemene straathoekwerking. De doelen die we vooropgesteld bij de start van het project in juni werden ruimschoots gehaald, zoniet overschreden:

- » Het inzetten van een arbeidscompetentiebegeleider die via straathoekwerkmethodeken een aanspreekpunt is voor jongeren in de wijk, en via individuele coaching de brug vormt tussen de doelgroep en de arbeidsmarkt. Deze wordt geflankeerd door een trajectbegeleider van Mission Locale.

In de zeven maanden na de opstart van het project werd enerzijds hard ingezet op het verkennen van de wijk en de hangplekken van de jongeren. Via eerste contacten in theehuizen, op pleintjes en op het aanliggende sportveld werden 73 individuele jongeren bereikt. Doorheen de maanden werd gewerkt aan de vertrouwensband tussen de vindplaatsgericht werker en de jongeren. De meeste onder hen zijn zeer kwetsbaar, door bijvoorbeeld hun verslavingsproblematiek, detentieverleden, lage scholingsgraad,... Daardoor is de afstand tot de arbeidsmarkt voor velen onder hen enorm groot. Desondanks zijn er op korte tijd toch enkelen die via het project eerste stappen hebben kunnen ondernemen, getuigende de cijfers in onderstaande tabel.

RESULTATEN	
Vrijwilligerswerk	3
Arbeidscontract (bepaalde of onbepaalde duur)	11
Interim	3
Vorming	6
Nog in begeleiding	47

- » Het inzetten van een vindplaatsgericht jeugdwerker die vrijetijdsactiviteiten voor kinderen en jongeren aanbiedt. Daarbij wordt expliciet ingezet om jongeren uit de wijk te betrekken bij het organiseren en uitvoeren van dit aanbod. Deze vrijwilligers worden via vorming en coaching versterkt in hun competenties bij het uitvoeren van deze opdracht.

Sinds de start van het project werden 78 animaties of excursies aangeboden, goed voor 318 deelnames door jongeren tussen 6 en 15 jaar. Doorheen de periode werden ondertussen 3 vaste vrijwilligers aangetrokken, die telkens deze activiteiten ondersteunen. Tenslotte werd de vorming "Wijk animator" ontwikkeld, een modulaire, tweetalige vorming op maat om jongeren begeleiders- en organisatietechnieken bij te brengen. Daarvoor schreven zich 14 jongeren tussen 16 en 22 in, waarvan er 6 stage lopen om vrijwilliger te worden in het project.

- » De zaal beschikbaar stellen van ander jeugdwerkorganisaties in de buurt, om via cocreatie en partnerschappen een divers activiteiten aanbod te creëren voor jongeren uit de buurt.

Er is een structurele samenwerking aangegaan met vzw LES en de Brussels Boxing Academie, die respectievelijk Capoeira en Engelse Boks organiseren. Voorts organiseerden enkele Wijkhuizen, het Huis van de Vrouw, de Circusschool en het Bruxitizensfestival verschillende occasionele kampen, initiaties en activiteiten. Dit kon zowel gaan over circustechnieken, zumba of parkour. Er wordt ook nagegaan of Brede School Molenbeek er een plek kan vinden voor haar naschoolse activiteiten.

- » Een netwerk opzetten waar jongeren zich kunnen inzetten in verschillende organisaties in de buurt via vrijwilligers- en projectwerking.

Naast het vormen en ondersteunen van jongeren om vrijwilliger te worden in het eigen aanbod, wordt ook ingezet op het ondersteunen van jongeren om zich in te zetten in andere organisaties in de buurt. Zo werd het jongerencollectief Tcharmela ondersteund bij het oprichten van hun jeugdwerk vzw. Daarnaast werden zij gecoached bij het organiseren van hun activiteiten, zoals sportanimaties, feestjes en films. Zij organiseerden activiteiten voor vzw Parckfarm en vzw Toestand.

Het project bestaat uit één voltijds jeugdwerker, één voltijds straathoekwerker, een halftijds projectmedewerker en wordt gecoördineerd vanuit het straathoekwerkteam van JES stadslabo. De vormingen en competentietrajecten worden ondersteund vanuit het jeugdwerkteam van JES. De straathoekwerking wordt versterkt door een voltijds trajectbegeleider van Mission Locale, gedetacheerd vanuit de gemeente Molenbeek.

Overkoepelende projecten Groepswerk

Assist Animator

In 2014 werd voor de eerste keer de vorming Assist Animator georganiseerd in samenwerking met de collega's van het jeugdwerkteam en JES Effect (voortrajecten voor jongeren uit het deeltijds onderwijs). Het doel van deze opleiding was het uitbreiden van de vrijwilligersvijver voor de avontuurlijke activiteiten van JES vzw. Tien jongeren, zeven jongens en drie meisjes, kregen een week lang vorming in de Ardennen. Aan de hand van voorklimactiviteiten, mountainbiken werd op een ervaringsgerichte manier begeleidershouding en organisatieskills bijgebracht. Na elke activiteit hielden we groepsevaluaties en werd er een persoonlijk gesprek gevoerd in functie van hun leertraject. Als vervolgtraject stelden we de jongeren voor om vrijwilliger te worden. 6 jongeren maakten hiervan gebruik en werden vrijwilliger voor stadsavontuur. Twee van onze jongeren hebben op deze manier zelf de weg gevonden naar andere organisaties waar ze zich ook inzetten voor jongeren uit Brussel. Op deze manier is er bijvoorbeeld een nauwere samenwerking tussen Cultureghem ontstaan.

Het traject van de nieuwe vrijwilligers is soms wat hobbelig, maar uiteindelijk hebben ze allemaal hun persoonlijk weg gevolgd en zitten ze op koers om meer verantwoordelijkheid te nemen en te krijgen bij het begeleiden van activiteiten.

Dublin: survival in the City

Een kerngroep vrijwilligers uit verschillende deelwerkingen, waaronder straathoekwerk, kregen de kans om via Erasmus+ een internationale uitwisseling op poten te zetten. JES schreef het dossier, zij zorgden voor een programma. Survival in the city: tien Brusselse en tien Ierse jongeren deelden afwisselend elkaars leefwereld in respectievelijk Brussel en Dublin. Het werd een interculturele uitwisseling, waarbij Ierse working class jongeren het verbreken van de Ramadan mochten beleven (vooral via de smaakpapillen), een ervaringsweekend in het bos overleefden, bijgeleerd werd over begeleidershouding- en stijl, en waar tranen vloeiden bij het afscheid. De Brusselse jongeren vormden na de uitwisseling het collectief 'Souffleur', waarmee ze gelijkaardige trajecten en uitwisselingen voor andere Brusselse jongeren op poten willen zetten. Dit resulteerde al in een animatorcursus, en er staan nog activiteiten op poten...

Individuele trajecten

Naast de groepstrajecten, gingen de groepswerkers ook met enkele jongeren op pad, om ze zo tot rust te laten komen uit de drukte van hun bestaan. In dat kader werd de Farmhouse, de serre van Parckfarm vzw in het nieuwe Molenbeekse L28park gebouwd, en gingen we klusjes uitvoeren op de Neerhofboerderij. Vooral deze laatste zijn een aangenaam en open kader om flexibel terecht te kunnen met soms wat kwetsbaardere jongeren uit de wijk.

Brussels Cup

Tenslotte namen we ook deel aan de Brussels Cup. In samenwerking met Brusseleer verzorgde groepswerk 24 trainingen voor 8 jongeren in precaire situaties. Er werden 8 matches gespeeld waarbij deelne-

men belangrijker is dan winnen. We gingen ook naar het Shoot-toernooi van onze collega's in Antwerpen, waar we de publieksprijs mee naar huis mochten nemen.

Signaalwerk

Via signaalwerk kaarten we drempels aan die jongeren tegenkomen in het bekomen van hun sociale rechten. Dit kan gaan via gezamenlijke rapporten en beleidsnota's (Dringende Medische Hulp, Zinnvolle Detentie), aanbevelingen, maar de laatste jaren vooral via actieonderzoek. Dit betreft vooral projecten waarbij de doelgroep betrokken wordt bij de uitvoering van het project als oplossing voor een bepaald probleem, en dat zij ook drager worden van het signaal (Leeggoed).

Dringende medische hulp

Met de werkgroep dringende medische hulp gingen we in 2014 verder met de OCMW-gesprekken die in 2012 reeds opgestart waren. Dit jaar besloten we ons meer te richten op de sociaal assistenten en hun diensthoofden die dagelijks met de procedure aan het werk moeten. Met ons memorandum 'Dringende Medische Hulp: Waar knelt het schoentje' als leidraad voerden we onder andere gesprekken met het OCMW van Molenbeek, Anderlecht en Elsene. Het doel was enerzijds onze knelpunten te duiden en anderzijds om concrete informatie uit te wisselen over de praktijken van de specifieke OCMW's.

Naast de oplijsting van knelpunten bij de verschillende OCMW's volgden we, door uitwisseling tijdens onze 6-wekelijkse vergaderingen, ook de ontwikkelingen met Mediprima op de voet op.

Eind 2014 besloten we de werkgroep te verlaten. Enerzijds omdat de thema's te technisch waren geworden, anderzijds om te kunnen focussen op nieuwe thema's. We blijven de werkgroep wel van op een afstand volgen en geven input vanuit onze werking wanneer nodig.

Zinnvolle detentie

Samen met de Liga voor Mensenrechten schreven we in 2013 een beleidsnota over zinnvolle detentie. In die nota beschreven we enerzijds het concept De Huizen waarbij gepleit wordt om de huidige detentievorm in grote gevangenissen om te vormen naar een systeem met kleine detentiehuisjes. Daarnaast pleiten we ook voor een aantal hervormingen binnen het huidige systeem zoals een betere sociale begeleiding en meer werk, vormingen en opleidingen voor gedetineerden.

De bedoeling was om in 2014 actief aan beleidswerk te doen met deze nota als leidraad bij de verantwoordelijke kabinetten en administraties. Daarnaast zouden we ook aan sensibilisering doen via een communicatiecampagne. De samenwerking met de Liga voor Mensenrechten liep echter spaak. We kwamen overeen dat zij de communicatiecampagne alleen zouden voeren en dat we samen zouden blijven focussen op lobbywerk. Ook daar liep de samenwerking echter niet zoals het hoorde. Eind 2014 besloten we dan ook om het project met de Liga stop te zetten.

Jeugdwerkloosheid

Samen met medewerkers van de andere teams van JES vzw maakten we deel uit van een interne werkgroep die een studiedag rond jeugdwerkloosheid zou organiseren. Vanuit straathoekwerk gaven we inhoudelijke input over onze praktijken en ervaringen en onze visie op de aanpak van jeugdwerkloosheid.

We zochten mee naar interessante sprekers en formules en verzorgden op de dag zelf ook een sessie over vindplaatsgericht werken.

De studiedag zelf was een groot succes met honderden inschrijvingen en tientallen sprekers. Wat er nu nog op beleidsniveau rond jeugdwerkloosheid gaat gebeuren wordt momenteel intern overlegd.

Schooluitval

Begin 2014 organiseerden we samen met D'Broej een focusgroepgesprek in verband met schooluitval. Aan die focusgroep namen verschillende straathoekwerkers, jeugdwelzijnswerkers en een medewerker van het deeltijds onderwijsproject van JES vzw deel. Uit het focusgroepgesprek distilleerden we een aantal belangrijke thema's waarrond we aan de slag zouden gaan: jongerenparticipatie in de scholen, een verbod op schorsen en de inzet van multidisciplinaire teams in scholen om schooluitval tegen te gaan. Deze drie thema's laten een multidimensionele aanpak toe: enerzijds werken we rond het welzijn van jongeren door de multidisciplinaire teams voor stellen, anderzijds werken we rond empowerment en emancipatie van jongeren door te werken rond jongerenparticipatie. Anderzijds stellen we een restrictieve eis, een verbod op schorsen is een eerste stap tegen schooluitval. De drie thema's zijn complementair. Wanneer er bijvoorbeeld een verbod op schorsen is ingesteld, laten de multidisciplinaire teams toe om aan de randproblemen waarmee de jongeren geconfronteerd wordt, te werken. Daarnaast wilden we ook vormingen organiseren voor leerkrachten. Deze vormingen zouden enerzijds focussen op de methodieken eigen aan jeugdwerk. Anderzijds zouden deze vormingen focussen op de context en leefwereld van de jongeren waar leerkrachten mee geconfronteerd worden.

We ontwikkelden een plan van aanpak en legden dit voor aan een groter netwerk waarin onder andere Time-Out en enkele gemeentelijke diensten ter preventie van schooluitval zitten. Dit netwerk stond open voor onze aanpak en was bereid er mee zijn schouders onder te steken. Momenteel bekijken we de mogelijkheden van een pilootproject binnen een Nederlandstalige school in Brussel waarbij we zowel inzetten op jongerenparticipatie en de multidisciplinaire teams. We hopen met een eerste pilootproject van start te kunnen gaan in september 2015.

Leeggoed

Leeggoed, ons duurzaam en solidair woonproject dient twee doelen: enerzijds willen we concreet de woonomstandigheden van onze gasten verbeteren, anderzijds willen we met dit project ook een politiek signaal geven: er schort wat aan het huisvesting- en leegstandbeleid in Brussel. Samen met Samenlevingsopbouw vzw, Pigment vzw en Bij Ons vzw pleiten we voor overeenkomsten van tijdelijke bezetting in leegstaande gebouwen en brengen deze overeenkomsten in de praktijk.

Nadat de vier appartementen in de Pleisterstraat volledig gerenoveerd waren, kregen we in maart 2014 officieel toestemming van de SLRB en de Elsense Haard om de panden te bewonen. Acht volwassenen en twee kinderen namen hun intrek in de appartementen waar ze zelf maanden in gewerkt hadden. Na enkele maanden van rust deden we een nieuwe aanvraag bij de Elsense Haard voor de uitbreiding van het project met vier nieuwe appartementen. Uiteindelijk onderhandelden we 3 appartementen, we weigerden er een wegens in té slechte staat.

In afwachting van de administratieve afhandeling en verdere onderhandelingen, organiseerden we al-

vast een buurtfeest voor de wijkbewoners, de medewerkers van de Elsense Haard en andere geïnteresseerden. Via een tijdlijn met foto's en rondleidingen in de appartementen legden de gasten het volledige traject uit. Daarnaast schrijven we aan een publicatie en werken de gasten aan een eigen audiovisuele reportage om het project en gelijkaardige projecten te promoten.

Verder werkten we natuurlijk ook het groepsproces verder uit. De wekelijkse bewonersvergaderingen werden tweewekelijks, de gasten namen meer verantwoordelijkheden op en groeiden in communicatie en zelfstandigheid. Samen tekenden we alvast de krijtlijnen uit naar de volledige autonomie van de groep. In 2015 zullen we ten volle inzetten op het verzelfstandigingsproces zodat er nauwelijks nog begeleiding nodig is van de organisaties.

Naast de onderhandelingen, het groepswerk en de promotie van Leeggoed werkten we ook aan structurele verankering van soortgelijke projecten op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Samen met de Brusselse Federatie van huurdersverenigingen richtten we een platform op waarin alle tijdelijke bezettingen met overeenkomst vertegenwoordigd zijn. De bedoeling van het platform is om in eerste instantie informatie, praktijken en expertise uit te wisselen met de leden van het platform en in een latere fase ook met externe geïnteresseerden. Daarnaast willen we samen lobbywerk verrichten bij het Brussels hoofdstedelijk Gewest en nieuwe en bestaande bezettingsgroepen adviseren en helpen met de onderhandelingen.

Samenwerkingspartners (alsook een kleine dank u)

De samenwerkingsverbanden op lokaal en bovenlokaal vlak worden onderhouden, verdiept en uitgebreid. Dit met het oog op het verhogen van de toegankelijkheid van voorzieningen, de doorverwijzing, de afstemming, de samenwerking en de gezamenlijke signaalfunctie. Onze partners zijn divers:

Met wie	Doel
DBROEJ	Eerste stappen project school Schooluitval
Habitat et Rénovation	Alle projecten aan de 5 blokken
Meeting	Lid stuurgroep, samenwerking inzake rapport 'Dringende Medische Hulpverlening'
Samenlevingsopbouw	Samenwerking Project Leeggoed
Pigment	Samenwerking Project Leeggoed
Chez Nous/Bij Ons/Chezailles	Samenwerking Project Leeggoed
Dokters van de Wereld	Samenwerking inzake rapport 'Dringende Medische Hulpverlening'
Med'immigrant	Samenwerking inzake rapport 'Dringende Medische Hulpverlening'
Buurtwinkel	Klusjesproject "Springplank aan de Zenne"
Brusselse Haard	Springplank aan de Zenne – Participatie heraanleg Site Papenest
Brussel BRAVVO	Opzetten traject rond Gemeenschapsvorming/centrum in de Zenne-wijk – meisjesproject 5 blokken
Cel ter Bestrijding van Sociale Uitsluiting Molenbeek	Samenwerking Project Maritime
VLASTROV	Ondersteuning, signaalwerk en vorming
Brusselse Welzijnsraad	Thuislozenoverleg
Leerrecht	Stuurgroep Leerrecht
Ribeaupôle/Riboutique	Stuurgroep/Raad van Bestuur inzake interventies rond Ribeaucourt
Dune/reseau Nomade	Werkgroep Peerhulp voor doelgroep
Tracé Brussel	Afstemmen nuldelijnszorg met oog op betere toeleiding gasten naar arbeidsmarkt (Anneessenswijk).
Liga van de Rechten van de Mens	Samenwerking Detentie en rehabilitatie
Parkfarm vzw	Stageplek jongeren Tcharmela/Maritime; bouw Farmhouse
Toestand vzw	Stageplek jongeren Tcharmela/Maritime
Lokaal Dienstencentrum Forum (LD3)	Samenwerking "Ik help mijn bureu"
Coordination Sociale Anneessens Senne	Afstemmen Projecten
Gemeente Molenbeek	Partner St-Rémi-Maritime
Mission Locale	Partner St-Rémi-Maritime; 2delijnsrol straathoekwerk

De toekomst

Vanaf 2015, en later, willen we inzetten op een aantal structurele processen:

Het verankeren van ons model van vindplaatsgericht werken aan de hand van individueel straathoekwerk, competentieversterkend groepswerk en participatief signaalwerk, met een lokale sterke lokale inbedding en een nauwe band met de andere deelwerkingen van JES Brussel aan de hand van:

- » Een sterk partnerschap rond een nieuw en eigen lokaal aan de 5 blokken
- » Een versterkte vindplaatsgerichte wijkwerking in de Maritiemwijk
- » Een nieuwe vindplaatsgerichte jeugdwerking op de site van ABBATOIR, in nauwe samenwerking met vzw Cultureghem
- » Een structurele samenwerking met ons opleidingsteam BOOT, aan de hand van het YEI-project, waarbij we arbeidsmarktgerichte vragen aan de hand van vorming en begeleiding op maat en gerichte toeleiding een antwoord proberen te bieden op de lacune of de afstand tussen de werkvelden.
- » Een experimenteel project rond schooluitval, met DBROEJ, als actiegericht signaalwerk.
- » Een publicatie rond vindplaatsgericht jeugdwerk
- » Een traject rond vorming op maat gericht versterking van vrijwilligerswerk, in samenwerking met het Jeugdwerkteam van Brussel